

บทที่ 4

กระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่าย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ.2552 และ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารค่าย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 และใช้การสังเกตกิจกรรมการจัดค่ายทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการสร้างสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552

ตอนที่ 3 ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เติมรักด้วยรอยยิ้ม” ปี พ.ศ. 2552

สำหรับในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ส่วนตอนที่ 3 นั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 5 ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นการจัดค่าย ได้แก่ เอกสารค่าย หนังสือพิมพ์ วารสาร ย้อนหลังตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2552 เป็นเวลา 13 ปี และขอเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย หรือ Art for All” โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่

1. นิยาม ปรัชญา แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย
2. กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย
3. เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับศิลปะเพื่อมวลมนุษย

1. นิยาม ปรัชญา แนวคิดหลัก ของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

“ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” เป็นนวัตกรรมที่ริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เมื่อ ปีพ.ศ.2540 ซึ่งในขณะนั้นเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยความศรัทธาในพลังของศิลปะในฐานะ “สื่อเชื่อมโยงจิตใจของมนุษย์” ดังนี้

“...เนื่องจากศิลปะถือเป็นอีกหนึ่งภาษาที่เป็นสื่อกลางหรือสะพาน เชื่อมโยงจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยน มีศักยภาพทางสร้างสรรค์ อดทน เข้มแข็ง เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยการเปิดโอกาสให้คนพิการทุกประเภท ได้แก่ คนพิการทางสติปัญญา คนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางแขนขา รวมถึงคนไม่พิการ ได้เรียนรู้ร่วมกันในลักษณะการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม ด้วยการเติมเต็มศักยภาพของผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิต เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งแนวทางการร่วมเรียนรู้ด้วย “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ถือเป็นมิติใหม่ทางการจัดการเรียนการสอน ที่มีลักษณะเป็นแบบการจัดการเรียนในลักษณะร่วมเรียนรู้ ที่เรียกว่า “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2551)

จากการที่ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ได้ศึกษาในสาขาศิลปะมาตลอด โดยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาเอกด้านศิลปศึกษา จาก Illinois State University สหรัฐอเมริกา และทำงานด้านศิลปะ

ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ ระดับ อาเซียน มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535 ทำให้มีความศรัทธาเชื่อมั่นในธรรมชาติของศิลปะที่สร้างสรรค์โดย ใช้ “จินตนาการในการก้าวข้ามขีดจำกัด” และในอีกทางหนึ่ง “ศิลปะก็เป็นสื่ออารมณ์ ความรู้สึก” ที่เหมาะจะนำมาสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ อย่างไรก็ตามในการเรียนรู้ศิลปะนั้น จำเป็นต้องใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ในการรับรู้ภาพ เสียง สัมผัส ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำหรับบุคคลพิการที่ขาดอวัยวะรับสัมผัสบางประการไป เช่น ตาในการ มองเห็น หูในการได้ยินเสียง มือสำหรับจับดินสอหรือพู่กันในการวาดรูป ดังนั้น ในการจัดกิจกรรม ค่ายสำหรับเยาวชนที่พิการและไม่พิการ จึงใช้แนวทาง “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” เพื่อให้ เยาวชนในกลุ่มได้เติมเต็มอวัยวะรับสัมผัสของเพื่อนที่ขาดหายไปในการร่วมกิจกรรมที่เรียกว่า “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย หรือ Art for All” ซึ่งอาจอธิบายถึง นิยาม ปรัชญา และแนวคิดหลัก ของ ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ได้ดังนี้

1.1. นิยามของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2551) ได้เขียนอธิบายไว้ว่า “ศิลปะเพื่อมวล มนุษย์ หรือ Art for All” หมายถึง ศาสตร์แห่งชีวิตในการใช้มนุษย์ต่างกระจกสะท้อนความคิดและ จิตวิญญาณผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เพื่อการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ด้วยการ หลอมรวมความต่างสานให้เกิดพลังสร้างคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ภายใต้ความเชื่อว่า ทุกคนเป็นคนดีมีคุณค่าและศักยภาพ สามารถพัฒนาได้ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ ควบคู่คุณธรรมอย่างมีความสุข เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคม

จึงได้ริเริ่มแนวคิด “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” มาใช้ในการพัฒนามนุษย์ โดยการนำ “ศิลปะ” เป็นเครื่องมือกล่อมเกลาจิตใจ ปลูกฝังและส่งเสริม คุณธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ก่อให้เกิด “สภาวะสะท้อนใจ” ด้วยการรวมบุคคลที่มีประสบการณ์ ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจและสติปัญญาที่แตกต่างกันมาเป็นกระจกเงาสะท้อนความคิดและจิตใจ สร้างความ หลากหลายให้เป็นความงดงาม โดยการให้คนตาบอดทำหน้าที่เสมือนเป็นปาก-หู คนหูหนวกช่วย ทำหน้าที่เป็นตา คนพิการด้านร่างกายเป็นปัญญา คนปัญญาอ่อนที่มีร่างกายสมบูรณ์เป็นเสมือน แขน ขาให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ผ่านการประสานของคนไม่พิการที่มีจิตเมตตา ถือเป็นการสร้าง คุณค่าชีวิตให้กับทั้งคนพิการและคนไม่พิการในการที่จะยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจและมี ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

1.2. ปรัชญา “ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

“ศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” มีปรัชญาว่า “ก้าวข้ามขีดจำกัด” เพื่อต้องการให้มนุษย์ข้ามผ่านขีดจำกัดหรือข้อจำกัดด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาของตนเอง รวมถึงข้อจำกัดอันเกิดจากปัจจัยภายนอก ทั้งนี้เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาศักยภาพ สามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาได้ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเอื้ออาทรและมีความสุข

1.3. แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย

แนวคิดหลักของศิลปะเพื่อมวลมนุษย ได้แก่

- (1) การใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ให้มีความคิดสร้างสรรค์ควบคู่คุณธรรม ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีความสุข
- (2) มีกระบวนการพัฒนามนุษย์โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อหรือเป็นสะพานเชื่อมโยงความคิด ความรู้สู่ระหว่างบุคคล โดยต่างเป็นกระจกสะท้อนซึ่งกันและกัน
- (3) จัดห้องเรียนคุณธรรมที่ไม่ต้องมีคำบรรยาย หากแต่ได้เปิดโอกาสให้มนุษย์ที่มีความแตกต่างทั้งทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจได้มีโอกาสร่วมเรียน ร่วมฝึกทักษะชีวิต รวมถึงพัฒนาคุณธรรม 9 ประการ คือ วินัย สติ กตัญญู เมตตา อุดมคติ ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันพึ่งตนเอง และไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เรียกว่า “สภาวะสะท้อนใจ”

จากนิยาม ปรัชญา และแนวคิดหลักข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีมุมมองในการจัดกิจกรรมสำหรับคนพิการและคนไม่พิการใน 2 ด้าน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น คนพิการที่ขาดแขนขา สามารถใช้ปากวาดรูปได้ คนพิการที่ไม่ได้ยินเสียงแต่สามารถใช้มือสร้างสรรค์งานศิลปะได้ เป็นต้น และ 2) การเสริมเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ตัวอย่างเช่น คนพิการที่มองไม่เห็น แต่สามารถวาดรูปบรรยายสี ตามแนวคิด 5 คนเป็นหนึ่งอัจฉริยะได้ โดยเสนอความคิดเห็นผ่านเพื่อนไม่พิการ เป็นต้น

2. กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย

กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย มีสาระสำคัญอยู่ 2 ส่วน ดังนี้

2.1.กิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All

กิจกรรมศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ดำเนินการโดย มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เป็นประธานมูลนิธิ เริ่มต้นดำเนินการกิจกรรมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2552) ประกอบด้วย กิจกรรมการเสวนา การประชุมวิชาการ การจัดค่ายประจำปี การจัดค่ายสวนภูมิภาค และการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คนพิการทุกประเภทและไม่พิการ ผู้ด้อยโอกาส ครู/อาจารย์ นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป สำหรับแนวคิด “5 คนรวมเป็น 1 อัจฉริยะ” เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมค่ายของ Art for All โดยให้คนพิการทุกประเภทกล่าวคือ คนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวและทางสติปัญญา รวมถึงคนไม่พิการได้มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น มุมมองและทัศนคติ

สำหรับการวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา “กิจกรรมการจัดค่ายประจำปี” ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของมูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ.2552) รวมทั้งหมด 11 ค่าย ใช้เวลาจัดค่าย 5 วัน ในช่วงวันหยุดเข้าพรรษาและอาสาฬหบูชาของทุกปี ประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นวันหยุดราชการติดต่อกัน 4 วัน ทำให้นักเรียน ครูอาจารย์ อาสาสมัคร วิทยากร คณะทำงานทุกๆคนสามารถมาร่วมกิจกรรมค่ายได้โดยไม่ต้องลาหยุดเรียนหรือลาหยุดงานเป็นเวลาหลายวัน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่ตรงกับ “วันอาสาฬหบูชา” หรือ “วันพระใหญ่” นับเป็นโอกาสอันดีที่ผู้ร่วมค่ายทุกคนจะได้ทำบุญตักบาตรร่วมกัน

การจัดกิจกรรม“ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ทุกๆปี จะใช้สถานที่สำหรับจัดพิธีเปิดที่กรุงเทพมหานคร และจัดกิจกรรมค่ายที่ต่างจังหวัด ที่ผู้ปกครองสามารถรับส่งบุตรหลานได้สะดวก เพื่อขจัดอุปสรรคในด้านการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนพิการ ดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All

ระหว่างวันที่ 23 - 27 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2542

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ ผังหวาน รีสอร์ท จ.กาญจนบุรี

ครั้งที่ 2 ค่ายศิลปะ Art for All

ระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543

ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมกรุงเทพฯ และ วังวิริยธรรมา จ.นครนายก

ครั้งที่ 3 ค่ายศิลปะ Art For All

ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2544

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ มวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท

จ.สระบุรี

ครั้งที่ 4 ค่ายศิลปะ Art for All : พลังแห่งศิลป์

ระหว่างวันที่ 23-27 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2545

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ แก่งกระจาน คันทรีคลับ แอนด์
รีสอร์ท จ.เพชรบุรี

ครั้งที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All : ศิลปะสู่สังคม

ระหว่างวันที่ 8-12 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2546

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และมวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท
จ.สระบุรี

ครั้งที่ 6 ค่ายศิลปะ Art for All : All For Health

ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2547

ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังวิริยธรรมา จ.นครนายก

ครั้งที่ 7 ค่ายศิลปะ Art for All : สะพานสู่สันติภาพ

ระหว่างวันที่ 11-15 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2548

ณ ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ และแก่งกระจานคันทรีคลับ แอนด์ รีสอร์ท
จ.เพชรบุรี

ครั้งที่ 8 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 10 Art for All : ศิลป์ สร้างสรรค์ สันติสุข
ระหว่างวันที่ 6-11 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549
ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังรี รีสอร์ท จ.นครนายก

ครั้งที่ 9 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 11 Art for All กับชีวิตพอเพียง
ระหว่างวันที่ 27-31 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2550
ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และวังรี รีสอร์ท จ.นครนายก

ครั้งที่ 10 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 12 Art for All : สะพานสู่สันติภาพ
ระหว่างวันที่ 16 - 20 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2551
ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
และอาราญานา ภูพิมาน รีสอร์ท แอนด์ สปา จ.นครราชสีมา

ครั้งที่ 11 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 13 Art for All : เติมรักด้วยรอยยิ้ม
ระหว่างวันที่ 3 - 7 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2552
ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ
และ วังรี รีสอร์ท จ. นครนายก

จากข้อมูลในการเลือกช่วงเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งเปรียบเสมือน “ช่องทางในการสื่อสาร” (Channel) ในทางนิเทศศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า ผู้จัดค่ายมีการเลือกช่วงเวลาที่เป็นวันหยุดติดต่อกัน 5 วัน เพื่อให้ผู้ร่วมค่ายสามารถมาร่วมกิจกรรมได้โดยไม่ต้องลาหยุดงานหรือลาหยุดเรียนติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน ขณะเดียวกันผู้จัดค่ายได้มีการเลือกสถานที่จัดค่ายในจังหวัดที่ใกล้กรุงเทพฯ ที่ใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 3 ชั่วโมงเพื่อขจัดอุปสรรคด้านการเดินทางที่ยาวนานเกินไปซึ่งเป็นข้อจำกัดของเยาวชนพิการ ตามที่ วอห์น และ วินสโลว์ (Vaughan and Winslow, 1979 อ้างถึงใน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธ์, 2546: 75) ได้กล่าวถึง อุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับคนพิการที่สำคัญอันดับแรก ได้แก่ อุปสรรคด้านการเดินทาง ซึ่งเป็นปัญหาถึง ร้อยละ 78.9

2.2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”

นับตั้งแต่การจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art For All ครั้งที่ 2 ในปีพ.ศ. 2543 คณะทำงานค่าย ได้มีการจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ออกเป็น 7 หลักสูตร และกลุ่มผู้เยี่ยมชมค่าย 1 กลุ่ม (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552) ดังต่อไปนี้

(1) **กลุ่มเยาวชน** ประกอบด้วย เยาวชนไม่พิการ และเยาวชนพิการ 4 ประเภท ได้แก่ เยาวชนพิการทางสายตา เยาวชนพิการทางการได้ยิน เยาวชนพิการทางแขนขา เยาวชนพิการทางปัญญา จำนวนรวม 170 – 190 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) **การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน** เปิดรับสมัครเยาวชน อายุระหว่าง 14-25 ปี ที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถทางศิลปะ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนศิลปะสำหรับเยาวชน ให้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการสร้างงานศิลปะจากศิลปินแห่งชาติ วิทยากรผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนใช้ชีวิตร่วมกัน โดยจัดแบ่งเป็นฐานกิจกรรมที่ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือกลมเกลียวจิตใจ โดยให้เยาวชนหมุนเวียนเข้าฐานกิจกรรม สลับสับเปลี่ยนกันไป

2) **การพัฒนาทักษะเฉพาะสาขาในระดับสูง** เปิดรับสมัครเยาวชน อายุระหว่าง 18-25 ปี ที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ นฤมิตศิลป์ ดุริยางค์ศิลป์ นาฏศิลป์ หรือวรรณศิลป์ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีทักษะและพื้นฐานด้านศิลปะให้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการสร้างงานศิลปะจากศิลปินแห่งชาติ วิทยากรผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาสู่ขั้นอาชีพ

(2) **กลุ่มครู ผู้ปกครอง** ประกอบด้วย ครูที่สอนวิชาศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม หรืองานศิลปะหัตถกรรม เป็นต้น ทั้งที่สอนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาให้แก่เยาวชนพิการและไม่พิการ และ ผู้ปกครองที่มีบุตร หลานพิการ หรือผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมค่ายฯ จำนวนรวม 50 – 60 คน เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การสอนสำหรับครูอาจารย์ศิลปะ และผู้ปกครอง โดยจัดให้หมุนเวียนเข้าไปศึกษาเรียนรู้และรับการถ่ายทอดเทคนิคการเรียนรู้ การสอน วิธีการทำกิจกรรมจากวิทยากรและคณะทำงานในแต่ละฐานกิจกรรม

(3) **กลุ่มวิทยากร** ได้แก่ ศิลปิน อาจารย์ทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ จำนวนรวม 180 – 200 คน ที่มีจิตใจเมตตา มีความมุ่งมั่นที่จะ “ร่วมเรียน” กับเยาวชนพิการและไม่พิการ รวมทั้งครู ผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม

(4) **กลุ่มอาสาสมัครนิสิตนักศึกษา** ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา อายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวนรวม 130 -150 คน ที่มีจิตอาสาในการจัดกิจกรรมค่ายฯ สำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ โดยผ่านกระบวนการคัดเลือก โดยการสอบสัมภาษณ์ สอบข้อเขียน ทั้งนี้ เพื่อสรรหา ผู้ที่มีความสนใจ ทำงานหนัก และรู้จักตนเอง และมีมุมมองเกี่ยวกับคนพิการ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อาสาสมัครทำงานหนัก ไม่มีรายได้ตอบแทน แต่มีที่พัก อาหาร และประสบการณ์ชีวิต

(5) **กลุ่มคณะทำงาน** ได้แก่ คณะผู้จัดค่ายฝ่ายต่างๆและเจ้าหน้าที่มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All จำนวนรวม 80 – 100 คน

(6) **กลุ่มกลุ่มสาธิต** ได้แก่ เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี จำนวนรวม 15 – 20 คน โดยเปิดรับสมัครบุตรหลานของคณะทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้คณะทำงานสามารถทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องห่วง บุตรหลานที่อยู่ที่บ้าน กลุ่มสาธิตจะมีตารางกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลาที่เข้าร่วมโครงการเพื่อสร้างความรัก ความชื่นชมในศิลปะแขนงต่างๆ เพื่อเป็นรากฐานในการเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(7) **กลุ่มสื่อมวลชน** ได้แก่ สื่อมวลชนแขนงต่างๆ จำนวนรวม 30 – 40 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในค่ายอย่าใกล้ชิด และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ผ่านสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

(8) **กลุ่มผู้เยี่ยมชมกิจกรรมค่าย** ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่สนใจชมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ประมาณ 3000 – 4000 คน โดยมีกิจกรรมที่จัดสำหรับผู้เยี่ยมชมค่าย ประกอบด้วย กิจกรรมนำชมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All การประกวดวาดภาพระบายสีสำหรับนักเรียน การจัดเสวนาสำหรับผู้ปกครองและผู้สนใจ

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552

จำนวน ผู้ร่วมค่าย	ค่ายครั้งที่ (ปี พ.ศ.)										
	ค่าย 1 (2542)	ค่าย 2 (2543)	ค่าย 3 (2544)	ค่าย 4 (2545)	ค่าย 5 (2546)	ค่าย 6 (2547)	ค่าย 7 (2548)	ค่าย 8 (2549)	ค่าย 9 (2550)	ค่าย 10 (2551)	ค่าย 11 (2552)
เยาวชน ทั้งหมด	100	100	99	100	120	131	150	170	178	185	169
ครู ผู้ปกครอง	31	30	40	40	40	45	50	60	48	50	53
วิทยากร	16	36	45	57	45	58	70	80	95	120	109
อาสาสมัคร	17	31	40	58	40	115	120	120	85	72	136
คณะทำงาน	19	24	38	38	38	38	70	80	75	83	85
กลุ่มสาธิต	10	13	10	19	10	18	15	10	12	15	17
สื่อมวลชน	20	20	20	20	20	20	20	35	30	35	38
รวมเฉพาะผู้ ร่วมค่าย	213	254	292	332	313	425	495	555	523	560	607
ชาวต่างชาติ/ ผู้เยี่ยมค่าย	120	180	230	250	1200	2000	2600	3000	3000	3000	3000
รวมผู้เข้าร่วม ทั้งหมด	333	434	522	582	1513	2425	3095	3555	3523	3560	3607

ที่มา: มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ร่วมค่ายทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าจากจำนวนผู้ร่วมค่ายทั้งหมดในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มผู้เยี่ยมชมค่าย อาสาสมัคร วิทยากร และคณะทำงาน ส่วนกลุ่มเยาวชน ครูผู้ปกครอง และสื่อมวลชน เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All เป็นที่รู้จักและมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี ส่งผลให้คณะทำงานค่ายต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการการสื่อสารที่เป็นระบบมากขึ้น

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All จำแนกตามความพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2552

ผู้ร่วมค่าย	ปี พ.ศ.										
	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ตา	20	20	18	20	28	39	35	35	37	33	31
หู	20	20	17	20	20	24	25	30	34	34	26
ร่างกาย	20	20	21	20	20	24	22	25	29	40	30
ปัญญา	17	17	23	20	24	22	30	30	32	32	31
ซ้ำซ้อน	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ไม่พิการ	20	20	20	20	24	24	35	40	46	46	50
รวม	100	100	99	100	120	131	150	170	178	185	169

ที่มา: มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2552

จากตารางที่ 4.2 แสดงภาพรวมว่าจำนวนเยาวชนพิการแต่ละประเภทเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่า ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ได้รับความสนใจจากเยาวชนพิการและไม่พิการ รวมถึงเป็นที่ยอมรับของครู ผู้ปกครองที่อนุญาตให้เยาวชนมาร่วมกิจกรรมค่ายเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นเยาวชนพิการซ้ำซ้อน ซึ่งมีความพิการมากกว่าหนึ่งอย่างในบุคคลเดียวกัน จึงมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายมากกว่าเยาวชนพิการกลุ่มอื่นๆ ดังจะเห็นได้ว่ามีเยาวชนพิการซ้ำซ้อนมาร่วมค่ายเฉพาะในปี พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2552 เท่านั้น

3. เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” สามารถสรุปเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับค่าย ตามลำดับดังนี้

ปี พ.ศ. เหตุการณ์สำคัญ

- 2542 เริ่มต้นจัดค่าย ศิลปะเด็กพิเศษ ครั้งที่ 1
- 2543 ตั้งมูลนิธิ Art for All โดยทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ใช้อาคารพาณิชย์ เลขที่ 150 ซอยจุฬา 42 เป็นที่สถานที่ตั้งสำนักงานมูลนิธิ Art for All เพื่อขับเคลื่อนโครงการในปีต่อไป
- 2543 เปลี่ยนชื่อค่ายจากศิลปะเด็กพิเศษ เป็น ค่ายศิลปะ Art for All

- 2544 มีการประกันคุณภาพค่าย โดย ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล มาทำการประเมินคุณภาพการจัดค่ายในฐานะบุคคลภายนอกเป็นครั้งแรก
- 2545 ได้รับรางวัลหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส) จากสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งพิจารณาคัดเลือกผลงานดีเด่นระดับชาติ ของบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ
- 2545 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ พระราชทานภาพฝีพระหัตถ์ผูกด้วยใจเป็นสัญลักษณ์ค่าย
- 2548 จัดตั้งศูนย์ศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศิลปะเพื่อมวลมนุษย์เป็นวิชาศึกษาทั่วไปของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย์ Art for All เป็นสื่อกิจกรรมค่ายที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกในประเทศไทย และได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาตลอดจนถึงค่ายครั้งที่ 12 ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2553) โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นทุกปี และเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการสร้างสรรค์กิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2552

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” นี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในฐานะที่ค่ายแห่งนี้เป็นค่ายแรกในประเทศไทยที่มีการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะผู้ริเริ่มค่าย ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการมาก่อน จึงน่าสนใจศึกษาว่ากว่าจะมาเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ผู้ริเริ่มค่ายและคณะทำงานได้มีกระบวนการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายขึ้นมาได้อย่างไรบ้าง จนสามารถพัฒนาต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2552 ได้แก่ รายงานการประเมินค่าย ข่าว ภาพถ่าย และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ริเริ่มค่ายรวมถึงคณะทำงานที่ร่วมกิจกรรมค่ายมาตลอดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2552) สามารถลำดับกระบวนการพัฒนาสื่อกิจกรรมค่ายออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2542)

ช่วงที่ 2 การพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2544)

ช่วงที่ 3 การประกันคุณภาพค่ายและเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2552) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายเพื่อจัดค่าย (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2542)

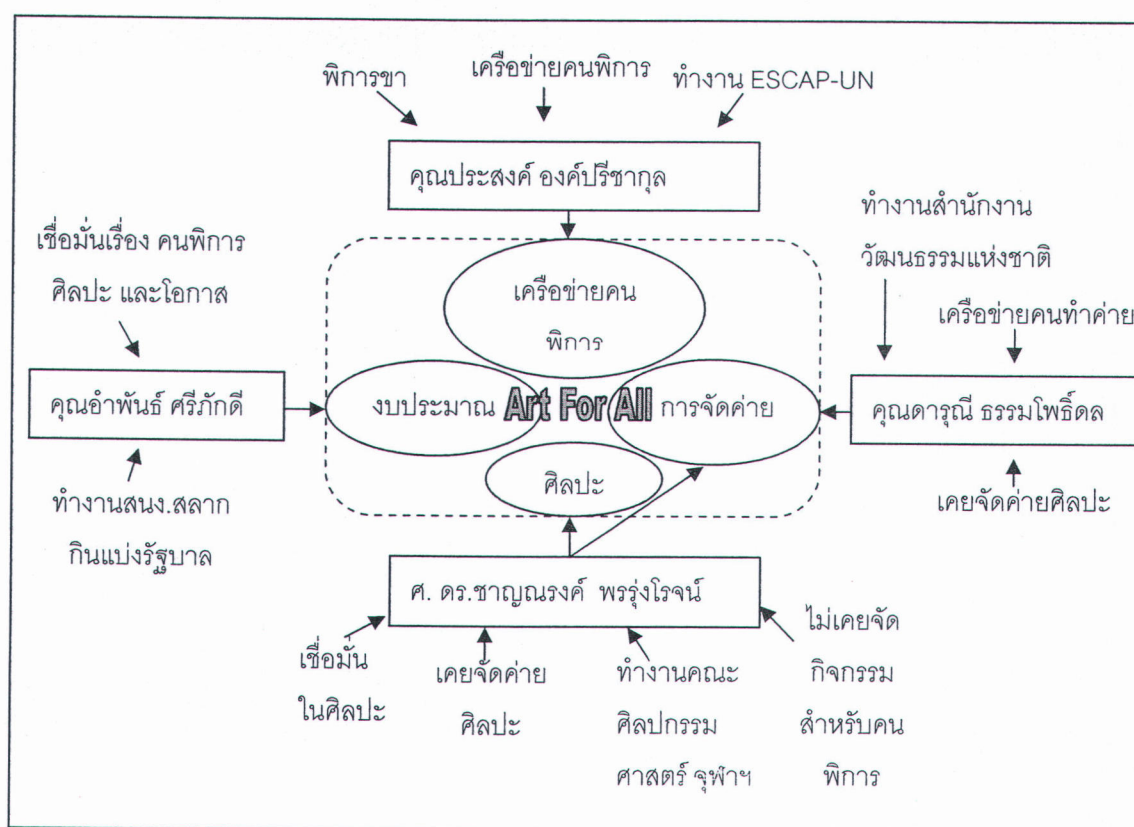
ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งผู้จัดได้บันทึกเกี่ยวกับการริเริ่มการจัดค่ายไว้ในเอกสาร 2 เล่ม ได้แก่ ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542) และ กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ (2543) ทำให้ทราบว่าจุดเริ่มต้นก่อนจะมาเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์นั้น เริ่มมาจากการพูดคุยและจุดประกายความคิดเกี่ยวกับการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการ จากเครือข่ายองค์กรพันธมิตรหลายฝ่าย ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (ESCAP: United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ดังนั้นการสื่อสารในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2542 นี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคณะทำงานค่ายซึ่งยังไม่ได้เริ่มต้นกิจกรรมค่ายในช่วงนี้

ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอกระบวนการรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่าย ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

1. การสื่อสารเพื่อการรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย
2. การสื่อสารเพื่อการรวบรวมคณะทำงานและอาสาสมัครค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสื่อสารเพื่อการรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย

ภาพที่ 4.1 การรวมตัวของเครือข่ายองค์กรหลักในการจัดค่าย

จุดเริ่มต้นของการจัด “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ริเริ่มโดยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ เมื่อปี พ.ศ.2540 ในฐานะนักวิชาการด้านศิลปะที่มีประสบการณ์และความประทับใจจากการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะ” สำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ด้านศิลปะมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ผนวกกับความศรัทธาเชื่อมั่นว่า ศิลปะสามารถใช้เป็นสื่อในการพัฒนาเด็กและเยาวชนพิการได้ ถึงแม้ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนพิการโดยตรง ดังนี้

“...ด้วยประสบการณ์ในฐานะนักวิชาการศิลปะมานานกว่า 10 ปี มีความประทับใจ ในกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ ในลักษณะการจัดค่าย ตลอดมา แต่ก็เป็นกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีพรสวรรค์ด้านศิลปะทั้งสิ้น

แล้วก็นึกว่า เด็กพิเศษ เป็นกลุ่มที่นอกจากจะด้อยโอกาสทางสังคมแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่น่าสงสารที่สุด สิ่งนี้เป็นเพียงความรู้ที่มีเกี่ยวกับคนพิการ แต่ด้วยความจริงใจและเจตนาอย่างแรงกล้า ที่จะสร้างสรรค์สังคมทั้ง ได้รับแรงเสริม ที่เข้มแข็งจากสำนักงาน ESCAP องค์การสหประชาชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จึงเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้สานฝันนี้สำเร็จ แม้ไม่ได้เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กพิเศษ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

แนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ได้รับการจัดประกายให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา โดยคุณประสงค์ องค์ปรัชากุล (พิการชา) จากเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ที่ได้มีโอกาสรู้จักศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์จากการทำงานร่วมกัน ในงานฉลองครบรอบ 50 ปี องค์การสหประชาชาติ ปี พ.ศ. 2538 จนพัฒนาเป็นการรู้จักส่วนตัว เนื่องจากมีรูปแบบการทำงานแบบถึงลูกถึงคนเหมือนกัน และเมื่อปี พ.ศ. 2540 คุณประสงค์ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ เกี่ยวกับโครงการขององค์การสหประชาชาติ ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการ เนื่องในทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ระหว่าง ปี พ.ศ. 2536-2545 จึงนำไปสู่การความคิดริเริ่มโครงการค่ายศิลปะสำหรับเด็กเยาวชนพิการขึ้นมา

“...จากการที่องค์การสหประชาชาติมีโครงการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์และสังคมให้กับประชาชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หนึ่งในนั้น เรื่องที่อาจารย์ชาญณรงค์สนใจ คือ การพัฒนาศักยภาพและการผลักดันให้คนพิการมีส่วนร่วม มีสิทธิเสรีภาพ และมีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับตัวผมเองที่เป็นคนพิการ และมีคนอื่นจำนวนมากทั้งคนพิการเองที่ยังไม่ทราบว่ากลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิกได้ร่วมลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยคนพิการที่กำหนดวาระไว้ระหว่างปี ค.ศ. 1993 – 2002 ในจุดนี้ได้หารือกันว่า ควรจะจัดทำโครงการที่ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประเทศอื่นสามารถจำลองไปใช้ได้

อาจารย์ชาญณรงค์นึกถึงการจัดค่ายศิลปะให้กับเด็กเยาวชนที่มีความพิการขึ้นมาเนื่องจากอาจารย์เคยมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้กับเด็ก

เยาวชนมาแล้วหลายกลุ่ม แต่ยังไม่เคยจัดกิจกรรมให้กับเด็กพิการเลย...”

(ประสงค์ องค์ปรีชากุล อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากความคิดริเริ่มในการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษของศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ที่จุดประกายให้เป็นรูปธรรมโดยคุณประสงค์ องค์ปรีชากุล ได้ขยายผลสู่คุณ ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้มีโอกาสร่วมงานกับศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ในการจัดค่ายศิลปะสำหรับเด็กเยาวชนที่มีพรสวรรค์ทางศิลปะมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2535 และในการจัดค่ายสำหรับเด็กพิการและไม่พิการนี้ คุณดารุณี ได้ทำหน้าที่ประสานงานโครงการจัดค่ายจนสำเร็จลุล่วง

“...ทุกปีจะมีค่ายสำหรับเด็กที่เรียนเก่ง มีพรสวรรค์ มีการแข่งขันทางศิลปะชิงรางวัล นั้นเป็นเด็กที่มีความพร้อมสมบูรณ์ แต่ไม่มีใครคิดหรือจัดค่ายเด็กพิเศษขึ้นมา รวมทั้งสนับสนุนให้เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างออกไปสู่ระดับอาเซียนด้วย...” (ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

ส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดค่าย คือ ด้านงบประมาณ ในการจัดค่ายปีแรกได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยคุณอำพันธ์ ศรีภักดี หัวหน้างานประชาสัมพันธ์ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นผู้ประสานงาน ด้วยมีโอกาสรู้จักศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ที่มาเป็นกรรมการตัดสินการประกวดตราสัญลักษณ์ 60 ปี ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และทราบเกี่ยวโครงการศิลปะ Art for All ประกอบกับคุณอำพันธ์ ในฐานะหัวหน้างานประชาสัมพันธ์สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้มีบทบาทในการจัดทำโฆษณาณรงค์ เรื่อง “ความหวัง” โดยมีศิลปินวาดภาพด้วยปากเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ทำให้คุณอำพันธ์มีความเชื่อมั่นเป็นทุนเดิมในเรื่องของความพยายาม ศิลปะ และ โอกาส จึงตัดสินใจนำเสนอโครงการดังกล่าวเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองสลาก

“...เมื่อคราวที่บ้านเราประสบภาวะเทวดาทกสวรรค์ใหม่ๆ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ทำสปอตโฆษณาให้กำลังใจออกมาชุดหนึ่งชื่อว่า โอกาสของชีวิต ซึ่งมีอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (ไม่พิการ) กับคุณทอง โคตรชมพู (พิการ) เป็นผู้นำเสนอ โดยเปรียบเทียบชีวิตกับงานศิลปะที่ต้องใช้ความมานะอุตสาหะ จึงอยู่รอดและประสบความสำเร็จ ด้วยว่าตัวเอง(คุณอำพันธ์) นั้นมี

ความเชื่อมั่นเป็นทุนเดิมในเรื่องของความพยายาม ศิลปะและโอกาสว่าเป็น ปัจจัยสามประการที่ช่วยเพิ่มพลังชีวิตให้แก่ทุกคนได้

ยังต้องนับเป็นโชคที่ได้มีโอกาสพบและรู้จักกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ที่มาร่วมเป็นกรรมการตัดสินการประกวดตราสัญลักษณ์ 60 ปี ของสำนักงานสลากฯ จึงได้สืบสานแนวคิดที่จะรวมปัจจัยทั้งสามนั้นเข้าด้วยกัน เป็นโครงการที่มีคุณค่าภายในชื่อภาษาอังกฤษว่า Art for All หลังจากนำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุน ท่านผู้อำนวยการสำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาล-คุณชัยวัฒน์ พลภักดี ก็ตอบสนองเต็มที่..."(อำพัน ศรีภักดี อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

"...สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมโดยตลอดและถือเป็นนโยบายพร้อมที่จะให้การสนับสนุนและดำเนินการเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสตลอดจนผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาทุกประเภท ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับการดูแลเอาใจใส่และเกื้อกูลอย่างถูกต้อง..." (ชัยวัฒน์ พลภักดี อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากการที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการศิลปะ Art for All หลังจากที่คุณอำพันได้พิจารณาเห็นแล้วว่า โครงการ Art for All เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิด ความเท่าเทียม ในโอกาสของการเรียนรู้ศิลปะ จึงนำเสนอโครงการดังกล่าว แก่คุณชัยวัฒน์ พลภักดี ท่านผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อขอรับการสนับสนุน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักงานสลากกินแบ่งให้ความสำคัญเสมอมา ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณในปีแรก

ด้วยความร่วมมือจาก 4 องค์กรหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ที่มีความเข้าใจร่วมกันในเรื่อง ศิลปะ คนพิการ และการจัดกิจกรรมค่ายมาก่อน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนพิการ ตามเจตนารมณ์ของนโยบายแห่งชาติในการพัฒนาคนพิการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลแห่งความเสมอภาคของคนพิการตามที่รัฐบาลไทยรับรองในทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ปี ค.ศ. 1993 – 2002 (พ.ศ. 2536 –

2545) จึงนำไปสู่การขับเคลื่อนโครงการเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมค่ายสำหรับเด็กเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการเป็นครั้งแรกในประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปีพ.ศ. 2542 โดยใช้ชื่อว่า “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” (ก่อนจะเปลี่ยนชื่อเป็นค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในปี พ.ศ. 2542)

2. การสื่อสารในการรวบรวมคณะทำงานและอาสาสมัครค่าย

หลังจากการประสานงานด้านองค์กรพันธมิตรหลักในการสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” เรียบร้อยแล้ว ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ และผู้ประสานงานจากองค์กรพันธมิตรทั้ง 3 ได้แก่ คุณประสงค์ องค์ปรีชากุล คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล และคุณอำพันธ์ ศรีภักดี ยังได้เชิญชวนบุคคลรู้จักทั้งในด้านศิลปะ คนพิการ และการจัดค่าย เพื่อมาเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดค่าย ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้รวบรวมรายชื่อ คณะทำงานทั้งหมด 19 คน วิทยากร จำนวน 16 คน และ อาสาสมัคร 18 คน ในการจัดค่ายครั้งแรกไว้ ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะทำงานค่าย

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน	หน้าที่
1	ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ (ในขณะนั้น)	ประธานค่าย
2	สุทธาสิน วัชรบูล	สนง.คณะกรรมการ	ฝ่ายกิจกรรม
3	ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล	วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายกิจกรรม
4	สุรเดช วันทยา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ในขณะนั้น)	ฝ่ายสถานที่
5	ประสงค์ องค์ปรีชากุล	UNESCAP	ฝ่ายพิธีการและรับรอง
6	วีณา วิศรุตวงศ์	UNESCAP	ฝ่ายทะเบียน
7	Yataka Takamine	UNESCAP	ฝ่ายวิชาการ
8	San Yuenwah	UNESCAP	ฝ่ายวิชาการ
9	กุลเรือง สายชุ่มอินทร์	UNESCAP	ฝ่ายที่พักและอาหาร
10	พูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล	UNESCAP	ฝ่ายพาหนะและประสานงานต่างประเทศ

11	อรรษยา อิศรสุขศรี	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายประสานงานวิทยากร ต่างประเทศ
12	สุรพล ชลวิไล	นายกสมาคมถ่ายภาพ แห่งประเทศไทยฯ	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
13	อมรรัตน์ เทพกำปนาท	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
14	นาวาเอกณัฐ รัชกุล	กองทัพเรือ	ฝ่ายสันติภาพและการรักษา ความปลอดภัย
15	ฉลาดเลิศ เปตะนันท์	UNESCAP	ฝ่ายสันติภาพและการรักษา ความปลอดภัย
16	Dr. Jonathan Capucino	แพทย์	แพทย์ประจำค่าย
17	นายแพทย์เจริญ ปฏิภาณเท วา	แพทย์	แพทย์ประจำค่าย
18	พนอม จันทนประยูร	พยาบาล	พยาบาลประจำค่าย
19	มุกดา ทุกุลพาณิชย์	สนง.คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ	เหรียญกษาปณ์

รายชื่อวิทยากร

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1	ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล	อดีตคณบดี คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ
2	อาจารย์สวัสดี ตันติสุข	ศิลปินแห่งชาติ
3	อาจารย์สุชาติ วงษ์ทอง	ศิลปินอิสระ
4	อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์	ศิลปินอิสระ
5	อาจารย์โกวิท ชันธิศิริ	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
6	อาจารย์สุพุมล เล็กสวัสดิ์	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
7	อาจารย์สุจินตนา สงวนนาม	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
8	อาจารย์สุรัชย์ เอกพลากร	คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ
9	อาจารย์สุรเดช วันทยา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10	อาจารย์ภัทราวดี มีชูธน	ศิลปินอิสระ
11	อาจารย์ศักดิ์ดา เอียว	(เขียน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ)
12	พ.ท.ต่อพงษ์ กุลกรรชิต	ฝ่ายพัฒนาองค์การคนพิการสากลภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

13	ทง โคตรชมพู	ศิลปินอิสระ
14	สมชาย ดวงแก้ว	ศิลปินอิสระ
15	สายฝน แก้วศรี	ศิลปินอิสระ
16	เทียนทอง ถิ่นเฝ้า	ศิลปินอิสระ

รายชื่ออาสาสมัคร

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล
1	นายณัฐชัย พรอนันต์สกุล	10	นายชาญวิทย์ ชีพสุทธา
2	นายมานะศักดิ์ พรอนันต์สกุล	11	นางสาวสมถวิล บุญน้อม
3	นางสาวเวศรา สมิตสิริ	12	นายธนาธิป วงศ์ภักดี
4	นายดนัย สรไกรกิติคุณ	13	นางสาวกฤตนี ดวงสิทธิรักษ์
5	นางสาวดิษยา ประกอบสันติสุข	14	นายมนตรี กระจำงศรี
6	นางสาวปนัดดา เสาร์รัชชวาลย์	15	นายต่อพงศ์ เสลานนท์
7	นางสาวอรอนงค์ วุฒิพงศ์	16	นางสาวศรัณยา หัซชะวนิช
8	นางสาวดลยา จินดาพงษ์	17	นายกิตติศักดิ์ เต็มทานาม
9	นางสาวพนิดา สารยศ	18	นายชาญวิทย์ ชีพสุทธา

สำหรับการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art For All ในปีแรกนั้น อาศัยเครือข่ายคนใกล้ตัวของ ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ มาเป็น “อาสาสมัคร” ผู้เป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างค่าย อาทิเช่น ครูโป่ง อนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ดังนี้

“...ผมทำงานอยู่กองเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเคยร่วมกิจกรรมกับอาจารย์ชาญณรงค์ในการสรรหาเด็กไปร่วมงานค่ายที่ฟิลิปปินส์ พอทราบเรื่องกิจกรรมค่ายศิลปะเด็กพิเศษก็ยินดีที่จะมาทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง...”
(อนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์)

นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ยังได้กล่าวถึงการรวบรวมเครือข่ายอาสาสมัครในปีแรกว่าส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งมาช่วยกันทำงานโดยใช้ห้องทำงานที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นที่เตรียมงานค่าย ดังนี้

“...ในการจัดค่ายครั้งแรกเรียกว่า เริ่มจากศูนย์ไม่มีอะไรเลย การจะติดต่ออะไรสมัยนั้นต้องใช้พิมพ์ดีด ก็ต้องไปขอเจ้าหน้าที่คณะศิลปกรรมช่วยจัดการให้ กว่าที่จะจัดการไปได้ในแต่ละเรื่อง รวมถึงการขอสปอนเซอร์สนับสนุน ซึ่งยุคนั้นเป็นช่วงหลังพองสบู่แตกพอดี แต่ด้วยเราได้แรงบันดาลใจจากอาสาสมัครที่มาช่วยกันทำงานด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มาเตรียมงานกันอยู่นานกว่า 3 เดือน ทั้งๆที่ทุกคนเองก็มีงานประจำอยู่ แต่อาศัยว่าเคยทำงานค่าย หรือจัดกิจกรรมร่วมกันมาก่อนจึงคุ้นเคยกันดี แล้วยังมีนิสิตนักศึกษาที่มาช่วยกัน สมัยนั้นเตรียมงานกันที่ห้องภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ บริเวณ อาคารบรมราชกุมารี ชั้น 14 ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาเตรียมงานกันตลอด เริ่มจากศูนย์ก็ค่อยๆ อย่างเดียวว่า เราต้องทำได้ ทำได้ และทำได้ “ก้าวข้ามขีดจำกัด” พวกนี้ไปให้ได้ และก็สามารถเกิดขึ้นเป็นค่าย Art for All ได้ในที่สุด...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ,บรรยาย, 8 มิถุนายน 2552)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการรวบรวมสื่อบุคคลและเครือข่ายในการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All (ปี พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2541) ของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ใช้เวลากว่า 2 ปี จึงจะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเด็กพิเศษครั้งแรกได้ ในปี พ.ศ. 2542 และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในองค์ประกอบการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร (Sender) ผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสารในการก่อตั้งค่ายครั้งแรกมีคุณสมบัติในด้านของประสบการณ์ค่ายคนพิการ และ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

ศาสตราจารย์ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ มีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนที่มีพรสวรรค์ และเชื่อมั่นในศักยภาพศิลปะที่สามารถเป็น “สื่อภาษา” สำหรับมนุษย์ แต่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการเพียงว่า เป็นกลุ่มที่น่าสงสารที่สุด จึงมีความคิดที่จะจัดกิจกรรมค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการ ประกอบกับการเป็นอาจารย์ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงสามารถประสานงานกับคณาจารย์ นิสิตนักศึกษาของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นกำลังสำคัญในการจัดค่ายได้

คุณประสงค์ องค์ปรีชากุล มีประสบการณ์ตรงจากการที่ตนเองเป็นคนพิการ (ขา) และทำงานในเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนคนพิการ จึงสามารถประสานงานด้านเครือข่ายคนพิการ

คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการ ได้มาทำหน้าที่ประสานงานโครงการจัดค่ายจนสำเร็จลุล่วง

คุณอำพันธ์ ศรีภักดี จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพคนพิการ และเคยทำงานร่วมกับศิลปินวาดรูปด้วยปาก จึงได้ประสานงานในการขอสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมจากกองสลาก และ ประสานงานศิลปินพิการมาร่วมกิจกรรมค่าย

จึงสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารในการจัดค่ายเกิดจากการรวบรวมตัวของผู้ส่งสารที่มีต้นทุนในด้านประสบการณ์ค่าย เครือข่ายคนพิการ และศิลปะ มาผสมผสานความร่วมมือ เพื่อเติมเต็มซึ่งกันและกันจนสามารถขับเคลื่อนโครงการ “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ” (ชื่อเดิมก่อนจะเปลี่ยนเป็น “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All”) ได้สำเร็จขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่มีการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการ

ช่วงที่ 2 การสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย (พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2544)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ซึ่งผู้จัดได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการริเริ่มในการจัดค่ายไว้ในเอกสาร 3 เล่ม ได้แก่ ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All (2542) กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ(2543) และศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2544) ซึ่งเป็นการจัดค่าย ครั้งที่ 1-3 ดังนี้

ครั้งที่ 1 ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All

ระหว่างวันที่ 23 – 27 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2542

ครั้งที่ 2 ค่ายศิลปะ Art for All

ระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543

ครั้งที่ 3 ค่ายศิลปะ Art For All

ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม ปี พ.ศ.2544

การจัดค่ายทั้ง 3 ครั้งแรกนี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่แสดงถึงกระบวนการสร้างและพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยที่น่าสนใจศึกษา ในฐานะที่เป็นการจัดค่ายศิลปะสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการครั้งแรกในประเทศไทยโดยที่ผู้จัดกิจกรรมไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับคนพิการมาก่อน โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการนำเสนอ 2 หัวข้อตามลำดับดังนี้

1. กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลชน (ค่ายครั้งที่ 1)
2. กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลชน (ค่ายครั้งที่ 2-3) ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ภาพรวมการสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่าย

กิจกรรม	ช่วงสร้างต้นแบบการจัดค่ายฯ (ค่ายครั้งที่ 1)	ช่วงพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายฯ (ค่ายครั้งที่ 2-3)
ขั้นเตรียมงานก่อนการจัดค่าย		
การวางแผน	วางแผนกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการอยู่ร่วมกันโดยเน้นความปลอดภัยและสุขอนามัย	การเปลี่ยนชื่อโครงการ
การประชาสัมพันธ์	จัดแถลงข่าวสื่อมวลชน	จัดสัมมนาวิชาการพร้อมกับแถลงข่าวสื่อมวลชน
การคัดเลือกผู้เข้าร่วมค่าย	- อาสาสมัครและวิทยากรมาจากการชักชวนผ่านเครือข่ายของผู้จัดค่าย (กลยุทธ์เชิงรุก) - จัดหลักสูตร 3 หลักสูตร	- มีการเปิดรับอาสาสมัคร (กลยุทธ์เชิงรับ) - จัดเป็นหลักสูตร 7 หลักสูตร
ขั้นจัดกิจกรรมค่าย		
พิธีเปิด	สัมมนานาชาติและพิธีเปิด	พิธีเปิดและเพิ่มพิธีบายศรีสู่ขวัญ
การปฐมนิเทศ	ปฐมนิเทศในห้องประชุม ปฐมนิเทศนอกสถานที่	ปฐมนิเทศในห้องประชุม ปฐมนิเทศนอกสถานที่
กิจกรรมฐานเรียนรู้ภาคกลางวัน	ฐานปั่น ฐานวาด ฐานภาพพิมพ์ ฐานสื่อประสม	เพิ่มฐานกิจกรรมพิเศษ “สวนสัตว์”
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภาคกลางคืน	กิจกรรมการแสดง	กิจกรรมการแสดง
กิจกรรมโอกาสพิเศษ	ยังไม่มีกิจกรรมในโอกาสพิเศษ	เพิ่มกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา
กิจกรรมประจำวัน	เยาวชนแบ่งเป็นกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม โดยทุกคนช่วยเหลือกัน	เยาวชนแบ่งเป็นกลุ่มนอนและกลุ่มกิจกรรม โดยทุกคนช่วยเหลือกัน
การจัดพิธีปิด	กิจกรรมมาลาบูชาครูและมอบเกียรติบัตร	กิจกรรมมาลาบูชาครูและมอบเกียรติบัตร

ขั้นประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย		
การประเมินผล	ประเมินผลจากมุมมองของผู้จัดค่าย ผู้ร่วมค่าย และสื่อมวลชน โดยไม่มี เครื่องมือประเมินผล	- ประเมินผลจากมุมมองของผู้จัดค่าย ผู้ ร่วมค่าย และสื่อมวลชน - ประเมินผลโดยใช้สมุดบันทึกเยาวชนและ เครื่องมือประเมิน

1. กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 1)

ในกระบวนการสร้างต้นแบบการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารการจัด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ครั้งที่1 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 23 – 27 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และฝั่งหวานรีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยความร่วมมือของ 4 องค์กรหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณหลัก การจัดค่ายในปีแรกนี้มีผู้เข้าร่วมค่าย ประกอบด้วย คณะทำงาน 19 คน อาสาสมัคร 17 คน วิทยากร 16 คน ครู ผู้ปกครอง 31คน เยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการ 100 คน และ สื่อมวลชนอีก 20 คน รวม 213 คน โดยศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2544) ได้เขียนบันทึกในฐานะผู้ริเริ่ม ไว้ว่า “การจัดค่ายครั้งที่ 1 นี้ เรียกได้ว่าเป็นค่ายต้นแบบในการจัดค่ายครั้งต่อมา” ผู้วิจัยจึงได้การนำเสนอกระบวนการสร้างค่ายครั้งที่ 1 โดยละเอียด ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย ได้แก่

1.1 การเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย

1.2 การจัดกิจกรรมค่าย

1.3 การประเมินผลและเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย

กระบวนการเตรียมงานก่อนจัดค่ายแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1.1 การวางแผนการจัดค่าย

1.1.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดค่าย

1.1.3 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 การวางแผนการจัดค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะประธานค่าย ได้กล่าวถึงความยากลำบากในการจัดค่ายครั้งแรก ที่ต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลายและแตกต่าง ได้แก่ เยาวชนไม่พิการร่วมกับเยาวชนพิการ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย ความคิด อารมณ์ และการศึกษามาใช้ชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งกลุ่มครูอาจารย์ ด้านศิลปะและวิทยาการชาวต่างชาติที่มาร่วมกิจกรรมค่ายแห่งนี้ ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มต้องอาศัยการเตรียมการทั้งสิ้น

“...การจัดค่ายศิลปะนั้นโดยปกติเป็นสิ่งที่ต้องเตรียมการด้วยความยากลำบาก แต่การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All ยิ่งเป็นการทำงานที่มีความยากลำบากเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า เพราะ จะต้องรวมเด็ก เยาวชนทั้งหลายทั้งที่ปกติ และเด็กที่แตกต่างต่างกันทั้งทางด้านร่างกายซึ่งมีความบกพร่องไม่เหมือนกัน แตกต่างกันในด้านพื้นฐานการศึกษา ด้านความคิด และอารมณ์มาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีครู – อาจารย์ผู้สอนศิลปะ มีกลุ่มชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเด็กพิเศษ หรือเป็นศิลปินที่คลุกคลีกับเด็กพิเศษ และการเชิญวิทยากรที่เป็นทั้งศิลปินและผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนศิลปะแขนงต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในค่ายศิลปะเด็กพิเศษแห่งนี้...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

สิ่งสำคัญที่ผู้จัดค่ายให้ความสำคัญในการจัดค่าย ถึงแม้จะใช้เวลาจัดค่ายเพียง 5 วัน แต่ทั้งอาสาสมัครและคณะทำงานทุกคน ต่างร่วมแรงร่วมใจ ใช้เวลาเตรียมงานกัน นานกว่า 3 เดือน นอกจากด้านความรู้ด้านศิลปะ และการใช้ชีวิตในค่ายแล้ว ยังเน้นเรื่องความปลอดภัยเป็นสำคัญ และความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายให้ค่ายครั้งนี้เป็นค่ายแห่งความสุข แสดงให้เห็นว่า สื่อกิจกรรมค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบพิเศษที่ต้องอาศัยการวางแผนและเตรียมการอย่างเข้มข้น ดังที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บันทึกไว้ในเอกสารค่ายครั้งที่ 1 “ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ดังต่อไปนี้

“...ในการดูแลและรับผิดชอบ ทั้งเยาวชนพิการ หนูหนวก ตาบอด แขน-ขา สมอง ปกติ ครู-อาจารย์ศิลปะ เด็กพิเศษทั่วประเทศรวมทั้งชาวต่างชาติ วิทยากร และอาสาสมัคร สื่อมวลชน รวมถึงคณะกรรมการรวม 250 ชีวิต ทั้ง

ด้านวิชาการ นันทนาการ กีฬา อาหารการกิน การอยู่หลับนอน ซึ่งต้องถูก
 สุขลักษณะตามหลักอนามัย และที่สำคัญทุกคนต้องปลอดภัย แต่ที่สำคัญ
 ยิ่งคือ “ความพึงพอใจ” ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึง
 ความสำเร็จของการจัดเตรียมงาน...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542 : 234)

“...การจัดเตรียมค่ายชนิดที่กล่าวได้ว่าใช้ทั้งจิตสำนึกและจิตใจ
 สำนึกจึงมีแต่เพียงคำว่า “ทำได้ ทำได้ และทำได้” เท่านั้น ด้วยเจตนาให้ค่าย
 นี้เป็นค่ายแห่งความสุขที่เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและรอยยิ้ม จึงบอกใจตนเอง
 เสมอว่า งานที่ท่วมท้นทั้งวันทั้งคืนนั้น สนุก สนุก สนุก สนุกมาก...” (ชาญณรงค์
 พรุ่งโรจน์, 2542 : 234-235)

นอกจากความยากลำบากของผู้จัดในการจัดค่ายแล้ว ความห่วงใยของผู้ปกครองที่มีต่อ
 บุตรหลานพิการและต้องการดูแลเป็นพิเศษนั้นมากจนกระทั่ง ผู้ปกครองต้องขอสมัครเข้าค่ายเพื่อ
 ตามไปดูดูแลบุตรหลานด้วย แม้ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์จะปลอบใจให้ผู้ปกครองคลายความ
 กังวลห่วงใยบุตรหลานได้ แต่กลับกลายเป็นความกังวลห่วงใยของตนเองในฐานะผู้จัดที่เพิ่มขึ้น
 แทน ทำให้ศาสตราจารย์ดร. ชาญณรงค์ พยายามวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นไว้
 ล่วงหน้า ดังที่ได้เขียนไว้ในบันทึกความทรงจำของผู้จัด จากเอกสารการจัดค่ายครั้งที่ 1 ดังนี้

“...ตั้งแต่รับใบสมัครเข้าค่ายของเยาวชน ก็ได้รับโทรศัพท์พร้อมๆ
 กัน คือคุณพ่อคุณแม่หรือคุณย่าคุณยาย ขอสมัครไปดูดูแลเยาวชนด้วย
 เหตุผลต่าง ๆ นานา อาทิ “เด็กไม่เคยไปเข้าค่าย” เด็กต้องรับประทานยาวันละ 4
 ครั้ง “เด็กต้องการการดูแลเป็นพิเศษ” เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงถึงความห่วงใย
 ต่อมาระยะก่อนเข้าค่ายโทรศัพท์ก็ดังมากยิ่งขึ้น เหตุผลมีน้ำหนักมากขึ้น เช่น “ลูก
 ชักเป็นประจำ ลูกขาดยาไม่ได้แม้แต่มือเดียว ลูกไม่เคยอยู่กับคนแปลกหน้า...ก็
 ได้แต่ปลอบใจผู้ปกครองให้ลดความกังวล และความห่วงใยในบุตร-หลาน
 ซึ่งได้ผล ในขณะที่ความกังวลและความห่วงใยของตนเองนั้นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยเท่า
 ทวีคูณ จินตนาการไม่หยุดนิ่ง ผันเห็นภาพเยาวชนออทิสติกเริ่มออกวิ่ง เมื่อหมด
 ความสนใจในกิจกรรม หรือเยาวชนสมองออกวาดลวดลาย เป็นต้น ไม่ว่าเวลา
 ไດ ยามใด เมื่อนึกถึงก็ต้องเป็นหวาดผวา ถ้าเป็นตอนกลางวันก็เป็นอัน
 ต้องหยุดงานอื่นที่กำลังทำอยู่หันมานั่งจัดการมองให้ทะลุมิติเพื่อป้องกัน
 ปัญหาไว้ล่วงหน้า ถ้าในยามค่ำคืนก็ต้องลุกขึ้นมาจดบันทึกสิ่งที่คิดสิ่งที่

หวั่นเกรง และสิ่งที่ไม่อยากให้เกิด เพื่อรุ่มเข้าจักได้หาทางป้องกันต่อไป
 แต่หลาย....หลาย ค็นคิดจนอาทิตย์อุทัย...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542 :
 234-235)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ค่ายเป็นสื่อกิจกรรมแบบสาระบันเทิง ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนและการจัดเตรียมงานล่วงหน้า และหากเป็นการจัดค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการที่ต้องการการดูแลเฉพาะด้านยังต้องมีการเตรียมการเป็นพิเศษมากกว่าการจัดค่ายเยาวชนปกติ โดยเฉพาะกิจกรรมชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร การรับประทานยา การจัดที่พัก เป็นต้น แสดงถึงการวางแผนการใช้สื่อที่ต้องมีเงื่อนไขในการดูแลสุขอนามัยสำหรับเยาวชนพิการเฉพาะด้านและต้องคำนึงถึงความปลอดภัยควบคู่กันไปด้วย

1.1.2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการจัดค่ายครั้งแรก ว่า “...มีการจัดแถลงข่าว ณ โรงแรมสยามซิตี้ ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนจำนวนหนึ่ง มีการส่งหนังสือประชาสัมพันธ์โครงการไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ...” โดยมีเป้าหมายในการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดค่ายไปยังกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนพิการและไม่พิการ ครูอาจารย์และผู้ปกครอง รวมทั้งวิทยากรด้านศิลปะ ซึ่งจะกล่าวถึงการคัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมค่ายในหัวข้อต่อไป

1.1.3. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้กล่าวถึงการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายว่า การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ในปีแรกเอสแคป องค์การสหประชาชาติได้ทำหน้าที่ประสานงานในการคัดเลือกผู้ร่วมค่าย ซึ่งคุณประสงค์ องค์บริชากุลในฐานะผู้จัดกิจกรรม จากเอสแคป องค์การสหประชาชาติ ได้แสดงความตั้งใจในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกอย่างยุติธรรมที่สุด เพื่อให้เยาวชนทั้งที่พิการ และไม่พิการ จากทุกภาคของประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมค่ายครั้งนี้ ดังนี้

“...เมื่อเอสเคป ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ มีส่วนเกี่ยวข้อง กับโครงการนี้อย่างเต็มตัวแล้วก็ได้เริ่มงานโดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆในการ พิจารณาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่สุด โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก/ เยาวชนทุกประเภทอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค ทั้งเด็กพิการ และเด็กไม่พิการเลย ความสวยงามอยู่ที่เด็กเยาวชนสามารถเรียนรู้และประสานงานกันและกัน” (ประสงค์ องค์ปรัชากุล อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- (1) กระจายประเภทความบกพร่อง
- (2) กระจายเพศ
- (3) กระจายสถาบัน
- (4) กระจายภูมิภาค

การจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- (1) กลุ่มเยาวชน ได้แก่ เยาวชนอายุระหว่าง 13 – 20 ปี จำนวน 100 โดยกระจายประเภทความพิการ กระจายเพศ กระจายสถาบัน และกระจาย ภูมิภาค
- (2) กลุ่มครูอาจารย์สอนศิลปะชาวไทย จำนวน 30 คน โดยใช้เกณฑ์ การสอนในระบบหรือนอกระบบ กระจายสถาบัน ประสบการณ์การสอน ประเภท เด็กปกติ หรือเด็กพิเศษที่สอน เพื่อให้อาจารย์ได้นำความรู้จากประสบการณ์ค่าย ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม
- (3) กลุ่มวิทยากรชาวต่างชาติได้รับเชิญจากคณะผู้จัดค่าย และการ สัมผัสโดยตรง จำนวน 14 คน จากประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก เนื่องจากในการจัดค่ายปีแรกเป็นการจัดสัมมนานานาชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน การสอนเด็กพิเศษ ได้เสนอบทความอภิปราย และยังได้เดินทางไปค่ายเพื่อ สังเกตการณ์และแสดงความคิดเห็น รวมถึงร่วมกิจกรรมกับเด็กเยาวชน

จากแนวทางการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย แสดงให้เห็นถึงการวางแผนให้ เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีความหลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนที่มีความ แตกต่าง ทั้งด้านความพิการ เพศ สถาบัน และ ภูมิภาค ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างเท่า เทียมและเป็นไปตามเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ

ได้มาเรียนรู้ร่วมกัน เช่นเดียวกับครูอาจารย์ ที่มีความหลากหลายในด้านสถาบัน
ประสบการณ์สอน เป็นต้น

1.2 การจัดกิจกรรมค่าย

การจัดกิจกรรมค่าย แบ่งได้ 5 หัวข้อ ดังนี้

- 1.2.1 พิธีเปิดและการจัดสัมมนานานาชาติ
- 1.2.2 กิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมและนอกสถานที่
- 1.2.3 กิจกรรมชีวิตประจำวัน
- 1.2.4 กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน
- 1.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- 1.2.6 พิธีปิดและมอบเกียรติบัตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 พิธีเปิด และการจัดสัมมนาระดับนานาชาติ

ในการจัด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” คณะทำงานค่ายได้บันทึกเกี่ยวกับการจัดพิธีเปิด “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ที่เริ่มต้นจากงานสัมมนานานาชาติด้านการศึกษาพิเศษ โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสำหรับเด็กพิเศษมาเป็นผู้บรรยาย ในหัวข้อ “ศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ณ ศูนย์ประชุมองค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ ได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2542) องค์ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการยังเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยและระดับนานาชาติ จึงได้รับความสนใจจากวิทยากรชาวต่างชาติมาร่วมด้วย ซึ่งศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะผู้จัดค่าย ได้มุ่งหวังให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ในการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิการต่อไปในอนาคต

“...การจัดโครงการค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All ขึ้นพร้อมจัดการสัมมนา เรื่องศิลปะกับการพัฒนาศักยภาพเด็กพิเศษและวิธีการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษจากประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และญี่ปุ่น เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจัดทำแนวทางการสอนศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษแต่ละประเภทต่อไป...เพื่อระดมทั้งความคิดและเตรียมความพร้อมในการสร้างองค์ความรู้ในการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ โดยวิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ตรงจากผู้เชี่ยวชาญ...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ใน กรุงเทพธุรกิจ 1 กันยายน 2542)

หลังจากการสัมมนานานาชาติแล้ว ได้เริ่มต้นพิธีเปิดกิจกรรม “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” โดย รศ. เลิศ อานันท์นะ ได้บรรยายเรื่อง การเตรียมตัวให้พร้อมก่อนไปเข้าค่ายศิลปะ แก่เยาวชนพิการและไม่พิการ รวมทั้งผู้ร่วมกิจกรรมค่ายทุกคน โดยให้คิดเสมือนว่าค่ายเป็นเหมือนบ้านอีกหลัง และให้รู้จักใช้ศิลปะเป็นสื่อในการเปิดความคิดให้เป็นอิสระ พร้อมกับ กล่าวถึง หลัก 10ส ที่ควรปฏิบัติร่วมกันในค่าย ได้แก่ สร้างสรรค์ สื่อสาร แสวงหา สวयงาม สะอาด สิ่งแวดล้อม สนใจ เสรีภาพ แสดงออก สำเร็จ พร้อมทั้งให้ข้อคิดสอนใจ ปิดท้ายให้เยาวชนทุกคนมีความหวังในการดำเนินชีวิต ถึงแม้จะสูญเสียอวัยวะบางอย่าง แต่ยังมี “หัวใจ” ที่ไม่พิการ

“...การใช้ชีวิตในค่าย ขอให้ทำตัวให้เหมือนอยู่บ้าน และเปิดความคิดให้เป็นอิสระ โดยใช้ศิลปะช่วยให้เรามีอิสระนั่นเอง...”

ขอให้พวกเรามีชีวิตอยู่กับความหวัง ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ แม้จะสูญเสียบางอย่าง แต่สิ่งที่เราไม่สูญเสีย คือ หัวใจที่ไม่พิการ” (เลิศ อานันท์นะ, อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

จากการจัดพิธีเปิดสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากค่ายครั้งนี้เป็นการจัดค่ายครั้งแรก ดังนั้น การออกแบบเนื้อหากิจกรรมที่เริ่มต้นด้วยการสัมมนานานาชาติด้านการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในสังคมไทยและระดับนานาชาติ จึงสามารถสร้างความสนใจแก่ผู้ร่วมค่ายรวมทั้งวิทยากร และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและการศึกษาพิเศษในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายได้ นอกจากนี้ ในการปฐมนิเทศ ยังมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจว่า ศิลปะในค่ายนี้ทำหน้าที่เป็นสื่อช่วยให้ทุกคนมีความเป็นอิสระ มิใช่เน้นที่ความสวยงาม และให้เยาวชนเกิดความรู้สึกร่วมกันว่า ทุกคนกำลังจะได้เริ่มต้นชีวิตในบ้าน Art for All หลังเดียวกัน ด้วยสิ่งที่เหมือนกันคือ หัวใจที่ไม่พิการ

ภาพที่ 4.2 การเตรียมตัวเดินทางไปด้วย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

1.2.2 กิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมและนอกสถานที่

(1) การปฐมนิเทศในห้องประชุม

หลังจากพิธีเปิดเสร็จสิ้นแล้ว ทุกคนเดินทางสู่ เมืองวานรวิสัย จังหวัดกาญจนบุรี และเริ่มต้นการปฐมนิเทศในห้องประชุม อาจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะประธานค่ายเปิดปฐมนิเทศโดยกล่าวเน้นให้ทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีกฎระเบียบร่วมกันในค่าย

“...ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แก้ไขปัญหา
ร่วมกัน และที่สำคัญ คือ สร้างสรรค์งานศิลปะที่มีความสุข สนุกและมีรอยยิ้ม...”
(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542: 184)

กฎระเบียบร่วมกัน

(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ตรงต่อเวลา

รักษาความสะอาดและทิ้งขยะให้เป็นที่

เข้าแถวให้เป็นระเบียบตามลำดับก่อนหลัง

รับประทานอาหารให้หมด และนำภาชนะไปเก็บ

ห้ามทำลายทรัพย์สินและสิ่งแวดลอม
 เชื้อฟังอาจารย์พี่เลี้ยงและวิทยากร
 ไม่พูดคุยระหว่างวิทยากรสอน
 ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต
 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 มีความสามัคคีในหมู่คณะ
 พูดจาสุภาพและไม่กล่าวร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง
 ใช้ของอย่างคุ้มค่า

จากการปฐมนิเทศเกี่ยวกับข้อตกลงในค่าย แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสื่อกิจกรรม
 ค่ายที่เปรียบเสมือนสังคมจำลองที่ทุกคนในสังคมต้องเรียนรู้กฎระเบียบ และกติกาในการใช้ชีวิต
 ร่วมกัน เป็นการฝึกฝนเยาวชนทุกคนในค่ายให้รู้จักเคารพกฎกติกาของสังคมต่อไป

หลังจากการปฐมนิเทศเกี่ยวกับข้อปฏิบัติร่วมกันในค่ายฯ แล้วศาสตราจารย์ ดร.ชาญ
 ณรงค์ ก็สอนผู้ร่วมค่ายทุกคนร้องเพลง 2 เพลง คือ เพลงสวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ ซึ่งเป็นเนื้อหา
 พื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์ในสังคมระหว่างเยาวชนทุกคนในค่าย พร้อมทำภาษามือ
 ประกอบ สำหรับเยาวชนพิการทางการได้ยิน ซึ่งผู้ร่วมค่ายทุกคนทั้งที่พิการและไม่พิการจะเรียนรู้
 ทำภาษามือไปพร้อมๆ กัน และ เพลงคุณธรรมเด็กไทยซึ่งเป็นเพลงประจำค่ายที่นำหลักคุณธรรมมา
 ร้องเป็นเพลงเพื่อสอดแทรกการเรียนรู้คุณธรรมที่ผลิตเพ็ญและสนุกสนาน ซึ่งจะใช้ในช่วงของ
 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ด้วย

เพลง สวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ

เนื้อร้อง ผศ.ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2538)

สวัสดี ขอโทษ ขอบคุณ

ขอบคุณ ขอโทษ สวัสดี

สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ

ขอบคุณครับ ขอบคุณค่ะ

เพลงคุณธรรมเด็กไทย

เนื้อร้อง ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล

เด็กดีมีวินัย (ซ้ำ) สติมัน กตัญญู เมตตา อดทน

ชื่อสัตย์ ประหยัดทุกคน (ซ้ำ)
ขยันฟังตน ไม่เห็นแก่ตัว....”

จากการใช้สื่อเพลงที่สร้างความสนุกสนานในขณะเดียวกันก็สอดแทรกเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายที่เป็นสื่อแบบสาระบันเทิง ซึ่งผู้ร่วมค่าย (ผู้รับสาร) ได้เรียนรู้คุณธรรมและจดจำหลักปฏิบัติร่วมกันในค่ายด้วยความสนุกสนาน พร้อมกับใช้ทำภาษามือประกอบ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้รับสารที่พิการซึ่งมีข้อจำกัดด้านการได้ยินด้วย

(2) การปฐมนิเทศค่ายนอกสถานที่

หลังจากกิจกรรมปฐมนิเทศในห้องประชุมแล้วก็เป็นการปฐมนิเทศนอกสถานที่ โดยอาสาสมัครจะแบ่งเยาวชนออกเป็นกลุ่ม เพื่อแนะนำสถานที่ต่างๆในค่าย ซึ่งการปฐมนิเทศนอกสถานที่ที่มีความจำเป็นสำหรับเยาวชนพิการอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเยาวชนตาที่จะได้มีผู้นำทางให้รู้จักสถานที่และจุดสำคัญต่างๆในค่ายโดยรอบ ก่อนเริ่มกิจกรรมตามกำหนดการค่ายต่อไป

“...ทีมงานเด็กฯแบ่งเยาวชน 100 คน ออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อแนะนำให้รู้จักสถานที่ต่างๆในค่าย คือ กองอำนวยการอยู่บริเวณบ้านคูบัว บ้านพักเด็กอยู่ที่บริเวณบ้านล้อมบึง โดยหน้าห้องพักของเด็กมีอักษรเบรลล์ติดอยู่เพื่อให้เด็กพิการทางตาตรวจสอบรายชื่อได้ถูกต้องว่าพักอยู่ห้องใด และบ้านพักหลังริมสุดของบ้านล้อมบึง เป็นห้องพยาบาล โดยมีพยาบาลจากโรงพยาบาลไทรโยค และนายแพทย์ไจนาธาน คาบุชิน จากฟิลิปปินส์เป็นแพทย์ประจำค่ายซึ่งเยาวชนอุ่นใจได้เพราะทีมแพทย์และพยาบาลพร้อมให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมปฐมนิเทศนอกสถานที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของกิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการ ที่ต้องมีการแนะนำสถานที่และจุดสำคัญต่างๆ ที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงบริเวณห้องพยาบาลที่มีแพทย์และพยาบาลประจำค่ายเพื่อดูแลเยาวชนโดยตลอด

1.2.3 กิจกรรมชีวิตประจำวัน

ในการจัดค่ายครั้งแรก กิจกรรมชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ต้องวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบซึ่งกิจกรรมชีวิตประจำวันในค่ายครั้งที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) กิจกรรมออกกำลังกาย (2) กิจกรรมรับประทานอาหาร และ (3) การจัดที่พัก ดังนี้

(1) กิจกรรมออกกำลังกาย “เริ่มต้นตั้งแต่ 6 โมง เยาวชนมาตามนัดอย่างพร้อมเพรียง ต่างได้ขยับแขนขา บิดเอวบิดไหล่ ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยมีกลอง ฉิ่ง ฉาบ เคาะให้เสียงจังหวะกับเสียงร้องของพี่ที่มงานที่มีพี่ไตรด์ (ต่อพงศ์)เป็นต้นเสียง” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(2) กิจกรรมรับประทานอาหารเด็ก ๆ ร่วมรับประทานอาหารกันตรงเวลา พวกที่นั่งรถวีลแชร์ เพื่อนๆก็ช่วยกันเข็นรถ เมื่อถึงเวลาเข้าร่วมกิจกรรมในห้องประชุมเกริงกระเวีย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของรีสอร์ทนับ 10 คน ยืนรอที่จะช่วยยกรถวีลแชร์ของเด็กๆทั้งตอนเข้าห้องประชุมและหลังเลิกกิจกรรมทุกวัน(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(3) การจัดที่พัก ถึงแม้กิจกรรมค่ายจะดำเนินการผ่านไปแล้วครึ่งวัน ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ในฐานะผู้จัดค่ายยังคงมีความห่วงกังวล ถึงการใช้ชีวิตในห้องนอนของเยาวชนที่แตกต่างกัน

“...เมื่อไปถึงค่ายนั้นในคำคืนแรกไม่ได้หลับเลย ในขณะที่วันต่อมา ไม่อยากหลับ ที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากในคำคืนแรกเมื่อล้มตัวลงนอนจิตก็ครุ่นคิดถึงเด็ก/เยาวชนแต่ละห้องที่ได้จัดกลุ่มละ 5 คนต่อ 1 ห้องว่าจะอยู่กันอย่างปกติสุขไหมจะมีใครรังเกียจใคร หรือใครวิวาทหรือขัดแย้งกับใครหรือเปล่า ที่สำคัญสื่อสารกันได้และเข้าใจกันได้ดีหรือไม่ รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพที่ได้มีการจัดเตรียมแพทย์และพยาบาลไว้ตลอด 24 ชั่วโมง สำหรับห้องพิเศษอีก 5 ห้องที่ไม่สามารถบรรจุบุคคล 5 ประเภทได้จึงเหลือเพียง 3 ประเภท 5 คน คือหู ตา และสมอง จินตนาการที่ชัดเจนถึงแต่ละห้องทั้ง 20 ห้องเสร็จสมบูรณ์ก็สว่างพอดีได้เวลา 6.00น. พร้อมออกไปร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย การได้เห็นใบหน้าแห่งความสุขของเด็ก/

เยาวชน/ครู/อาจารย์ รวมถึงผู้ปกครอง เสมือนได้รับคำตอบเข้านี้แล้วว่าทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดีเยี่ยมมีความประทับใจเริ่มเล่าสู่กันฟัง...”

“...ต่อแต่นั้นมาเริ่มนับเวลาถอยหลัง พยายามให้เวลาผ่านไปช้าๆเพื่อจะได้ดื่มด่ำกับภาพแห่งความปิติของทุกฝ่ายในการทำบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างน่าประทับใจ เพื่อนช่วยเพื่อน ป้อนข้าว-ปลา-อาหาร...เพื่อนช่วยเพื่อน อาบน้ำแต่งตัว...เพื่อนช่วยเพื่อน หวีผม...เพื่อนช่วยเพื่อน เช็นเก้าอี้รถเข็น...เพื่อนช่วยเพื่อน ทำกิจกรรม

“...เงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า **รวมพลังสามัคคี รักใครกลมเกลียวและช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างสร้างสรรค์**นั้นทุกคนจากทุกฝ่ายร่วมปฏิบัติเป็น **อย่างดี** ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเพื่อนรักกันมากขึ้น โดยมีจิตร่วมสร้างสรรค์สังคม สำหรับสังคมคนพิการนั้น บัดนี้ตระหนักแล้วว่า...คนพิการไม่น่ากลัว...คนพิการไม่น่ารังเกียจ...คนพิการไม่น่าสงสาร...คนพิการและไม่พิการต่างเป็นคนดี คนเก่งของสังคมได้เช่นกัน...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมชีวิตประจำวันจะเห็นกระบวนการจัดการคนพิการและไม่พิการมาอยู่ร่วมกัน ภายใต้การดูแลรักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง โดยใช้กิจกรรมชีวิตประจำวันที่มีเงื่อนไขให้เยาวชนทุกคนต้องช่วยเหลือกัน ช่วยให้เยาวชนเกิดความเข้าใจกันซึ่งกันและกันมากขึ้น รวมถึงผู้จัดเองก็ได้ตระหนักว่า เยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการก็สามารถเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมได้เช่นเดียวกัน

1.2.4 กิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2542) ได้บันทึกถึงการจัดฐานกิจกรรมในค่าย ได้จัดเวลาไว้ กิจกรรมละ 1 ชั่วโมง 15 นาที โดยมีเงื่อนไขคือ

- (1) ความปลอดภัยของวัสดุอุปกรณ์ เช่น ใช้กรรไกร ปลายมน แทนกรรไกรปลายแหลม หรือมีดตัดกระดาษ รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้ของมีคมอื่นๆที่อาจเป็นอันตรายต่อเยาวชน
- (2) เน้นกระบวนการสร้างสรรค์มากกว่าความสำเร็จของผลงานศิลปะ
- (3) เน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเยาวชนทุกประเภทโดยไม่แยกความพิการ
- (4) เน้นความสนุก พอใจ ความเพลิดเพลิน กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความนิยมในศิลปะ

สำหรับกิจกรรมฐานการเรียนรู้ภาคกลางวัน แบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ฐานปั้น ฐานวาด ฐานภาพพิมพ์ และฐานสื่อประสม ซึ่งมีเงื่อนไขในการออกแบบกิจกรรม ให้เยาวชนทุกคนทั้งพิการและไม่พิการสามารถร่วมกิจกรรมกิจกรรมได้ ดังนี้

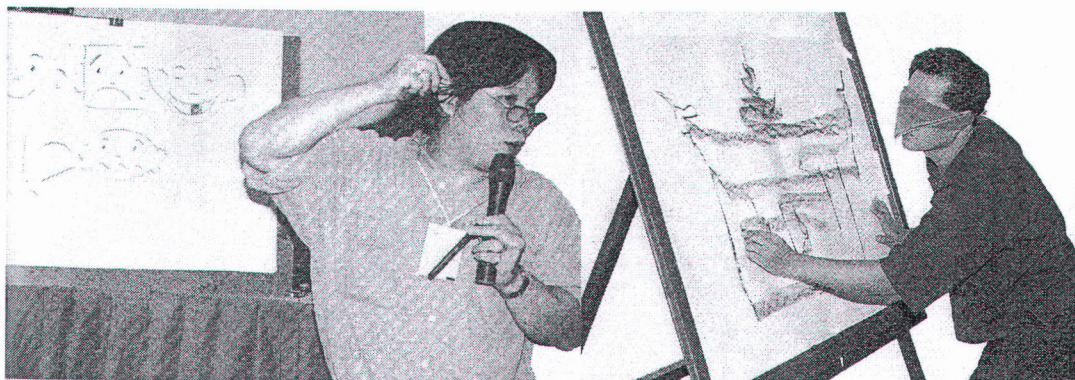
(1) **ฐานปั้น ได้แก่ กิจกรรมการปั้นจากจินตนาการ** โดยอาจารย์สุชุมมมาลย์ เล็กสวัสดิ์ ที่มีแนวทาง ในการออกแบบกิจกรรมให้เยาวชนทุกคนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการ “สัมผัส” ไม่ว่าทางใดก็ตาม ให้เด็ก ๆ สร้างสรรค์งานปั้น โดยมีแม่พิมพ์ช่วยในการสร้างรูป **กิจกรรมการปั้นแบ่ง** โดยอาจารย์สุรัชย์ เอกพลากร เป็นการปั้นแบ่งเล็กๆแต่เยาวชน ก็ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์มาก (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมปั้น (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(2) **ฐานวาด ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพด้วยใจ** โดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆสิตพิพัฒน์ ใช้ผ้าปิดตาในขณะที่เขียนรูป แล้วสอนให้เยาวชนเขียนรูปตามที่ยอยากเขียนจากใจ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม **กิจกรรมเส้นสายลายศิลป์** โดยอาจารย์ศักดิ์ดา เอียว หรือเซีย นักเขียนการ์ตูนการเมืองหนังสือพิมพ์ไทยรัฐพูดถึงเส้นสายลายศิลป์และให้เด็ก ๆ ช่วยกันสร้างภาพลายเส้น **กิจกรรมวาดภาพด้วยปากเท้า** โดยอาจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ให้เด็ก ๆ วาดภาพด้วยปาก และอีกกลุ่มด้วยเท้า เด็ก ๆ ต้องเรียนรู้การบังคับเท้าที่จับพู่กันจุ่มสี แล้วระบายสีลงบนกระดาษ ซึ่งทุกคนบอกว่ายาก และทำให้เข้าใจเพื่อนพิการที่ต้องวาดภาพด้วยเท้าและปากว่าต้องใช้ความพยายามมากกว่าจะทำได้ **กิจกรรม**

ศิลปะหนทางสู่อาชีพ เทียนชัย ถิ่นเฝ้า จากโรงเรียนศรีสังวาลใช้ปากจับดินสอ เขียนรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม ส่วน ทะนง โคตรชมพู ใช้ปากจับฟู่กันแต่ง แด้มสีสัน ซึ่งเด็กๆให้ความสนใจเป็นอย่างมาก (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.4 – 4.5 อาจารย์เซี่ยไทยรัฐ และอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์วิทยากรค่าย
(มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

ภาพที่ 4.6 – 4.8 กิจกรรมวาดภาพด้วยปาก – เท้า (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(3) **ฐานภาพพิมพ์** ได้แก่ กิจกรรมภาพพิมพ์ กลุ่มชาวต่างชาติจัด กิจกรรมภาพพิมพ์เด็กๆชอบมากเพราะทำงานง่ายและสนุกแต่พอทำเข้าจริงๆการเลือกสีผสมเป็นเรื่องสำคัญใช้วัสดุต่างๆ ได้แก่ ฟองน้ำ สีไม้ สีเทียน ด้วยวิธีง่ายๆ เพื่อให้เยาวชนทุกคนสามารถทำได้ กิจกรรมปั้นพิมพ์หน้ากาก อาจารย์เคอชี ซิมลี ศิลปินผู้เชี่ยวชาญทางด้านเซรามิคจากญี่ปุ่นสอนการปั้นหน้ากากด้วยดิน เซรามิคเด็กๆทำงานเฉพาะของตัวเอง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(4) **ฐานสื่อประสม ได้แก่ กิจกรรมอารมณ์ของสีและผิว** โดย อาจารย์สุชาติ วงษ์ทอง ให้เยาวชนทดลองใช้สีเดียวกันวาดบนพื้นผิวที่ต่างกัน เช่น ก้อนหิน ต้นไม้ พื้นปูน ก่อให้เกิดอารมณ์ที่แตกต่างกัน ในขณะที่สีต่างกัน วาดบนพื้นผิวเดียวกันก็ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ต่างกันได้เหมือนกัน แล้วฉีกกระดาษที่ฝนสีบนผิวให้เป็นรูปอะไรก็ได้แปะลงบนกระดาษขาวเทาแผ่นใหญ่ จากนั้นใช้ชอล์คตกแต่งเพิ่มเติมกิจกรรมชิ้นนี้เป็นงานกลุ่ม **กิจกรรมทอศิลป์** อาจารย์ สุจินตนา สงวนหนู จัดกิจกรรมการถักทอตามเสียงดนตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แปลก โดยการขึงเชือกแนวตั้งและแนวนอนแล้วถักทอและแทรกสัตรีต่างๆตามจังหวะ อารมณ์ของเสียงดนตรี **กิจกรรมสร้างสรรค์งานกระดาษ** โดย อาจารย์สุรเดช วันทยา ให้สร้างสรรค์ประติมากรรมกระดาษที่เป็นวัสดุเหลือใช้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้อง ใช้ความคิดสร้างสรรค์ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

จากกิจกรรมฐานศิลปะทั้งหมด ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ในฐานะประธานค่าย และ วิทยากร ได้ค้นพบ ข้อสรุปซึ่งเป็นหลักสำคัญว่า “ศิลปะ เป็นยานานเอก ที่ทำให้คนพิการ ลืมความพิการ” คนที่มีอาการชักเป็นประจำก็ลืมชัก คนที่ต้องรับประทานยาตลอดก็ลืมยา มีเพียง ความสุขสนุกเพลิดเพลินกับเพื่อนๆในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลป์

1.2.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และนันทนาการจะจัดในตอนเย็นและตอนค่ำของทุกวัน โดยกิจกรรม บริเวณเวทีกลางแจ้ง หลังจากที่ยาวชนร่วมกิจกรรมฐานเสร็จแล้ว ประกอบด้วย กิจกรรมสนทนา การ ดนตรี และนาฏศิลป์ ตัวอย่างเช่น

(1) **กิจกรรมนาฏศิลป์** โดยอาจารย์ภัทราวดี มีชูธน ซึ่งจัดให้กลุ่มครู อาจารย์ ได้เรียนรู้กิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนต่อไป (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

(2) **กิจกรรมการเล่นดนตรีไทย** โดยอาจารย์โกวิท ชันธุศิริ จัด การเล่นดนตรีไทยเปิดโอกาสให้เด็กมาร่วมร้องเพลงและเคาะจังหวะอย่าง สนุกสนานแม้เด็กพิการการได้ยินก็เล่นกิจกรรมเข้าจังหวะนี้ได้อาจารย์โกวิทขับ

ร้องเพลงเขมร “ไทรโยค” เพื่อให้ได้บรรยากาศของค่ายที่กาญจนบุรีและอาจารย์ สุชาติ วงศ์ทอง เขียนภาพตามคำร้องของเพลง “ใครหนอ” เป็นรูปพ่อแม่ชูหัวใจ ดวงน้อยๆ จากนั้นได้ให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะด้วยการเล่นมอญซ่อนผ้า และปิดท้ายกิจกรรมด้วยการร่ำวง” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

ภาพที่ 4.9 – 4.10 กิจกรรมการละเล่นดนตรีไทย (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

(3) กิจกรรมการฝึกสมาธิ โดย ศาสตราจารย์อำไพ สุจริตกุล (อดีต คณบดีคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กๆพร้อมกับสอนให้มีสติด้วยการเจริญสมาธิและให้เด็กๆช่วยกันแต่งเพลงเกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งเด็กๆก็ทำได้ดีจนอาจารย์อำไพชื่นชมมาก

“...คำถามแรกที่เกิดขึ้นคือ เด็กที่มีความบกพร่องต่างกันทั้งทางตา ทางหู แขนขา ปัญญาและอารมณ์เหล่านี้ จะเรียนร่วมกัน ฝึกร่วมกันได้อย่างไร ผู้ฝึกหรือผู้นำกิจกรรมจะวางแผนและเตรียมเนื้อหาสาระวิธีการสอน ตลอดจนอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภทได้อย่างไร

ในที่สุดก็ตัดสินใจทดลองเอา “การฝึกสติภาวนาอำไพเทคนิคสำหรับเด็ก” ไปใช้เป็นกิจกรรมปูพื้นฐานฝึกสติให้คุมจิตเป็นสมาธิ และจึงฝึกวิธีแต่งเพลงคุณธรรมสำหรับเด็กเป็นผลงานด้านศิลปะโดยใช้แผ่นใสเป็นอุปกรณ์หรือสื่อประกอบการสอน

สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือ ความโกลาหลวุ่นวายของเด็กที่ต่างความสามารถ และมีความบกพร่องต่างกัน แต่ผลกับตรงกันข้าม ภาพที่ปรากฏแก่ตา เสียงที่ได้ยินกับหู และความรู้ใหม่ที่ซึ่งใจคิดนั้นก็คือ เด็กที่ขาดความพร้อมและความสามารถต่างกันทั้ง 5 ประเภท กลับอยู่ด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน (อำไพ สุจริตกุล อ้างในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

(4) กิจกรรมอำลา กิจกรรมอำลามีการแสดงของเด็กๆ กลุ่มครูพี่เลี้ยง ผู้ช่วยครูพี่เลี้ยง การแสดงของครูอาจารย์ผู้สอนและกลุ่มชาวต่างชาติ ทุกกลุ่มช่วยกันสร้างบรรยากาศอย่างสนุกสนาน ที่สนุกสนาน คือ กิจกรรมเต้นเข้าจังหวะของเด็กพิการทางการได้ยินที่ต้องเต้นตามคนให้จังหวะ(คนจังหวะเป็นเด็กไม่พิการ)บางครั้งเพลงหยุดเล่นไปแล้ว แต่คนให้จังหวะยังยกมืออยู่ เด็กยังคงเต้นต่อไป ทำให้เพื่อนๆอดหัวเราะไม่ได้การเล่นสนุกสนานมาถึงช่วงท้ายของกิจกรรมคืนนั้นเป็นกิจกรรม “มาลาบูชาครู” เป็นการมอบดอกกุหลาบแด่ครูอาจารย์วิทยากรเพื่อให้เด็กๆได้แสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้ความรู้ เด็กๆต่อแถวมานั่งคุกเข่ามอบกุหลาบเป็นการคารวะครู (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542)

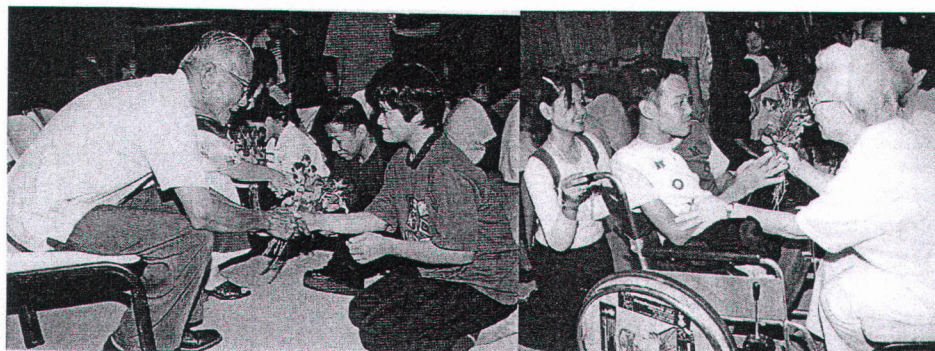
จากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกลมกลืนของการใช้เนื้อหาสารแบบตะวันออก ในด้านประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา บรรจุลงในสื่อกิจกรรมค่ายซึ่งเป็นสื่อที่มีที่มาจากตะวันตกได้อย่างลงตัว เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การละเล่นแบบไทย การฝึกสมาธิ หรือแม้แต่กิจกรรมอำลา ก็ยังเป็นการนำกิจกรรมมาลาบูชาครู เพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ที่ได้มาให้ความรู้ในการจัดค่าย ซึ่งแสดงถึง คุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายในฐานะที่เป็น Open Text ให้คณะทำงาน (ผู้ส่งสาร) เลือกกิจกรรม (เนื้อหาสาร) ได้อิสระ

1.2.6 พิธีปิดและมอบเกียรติบัตร

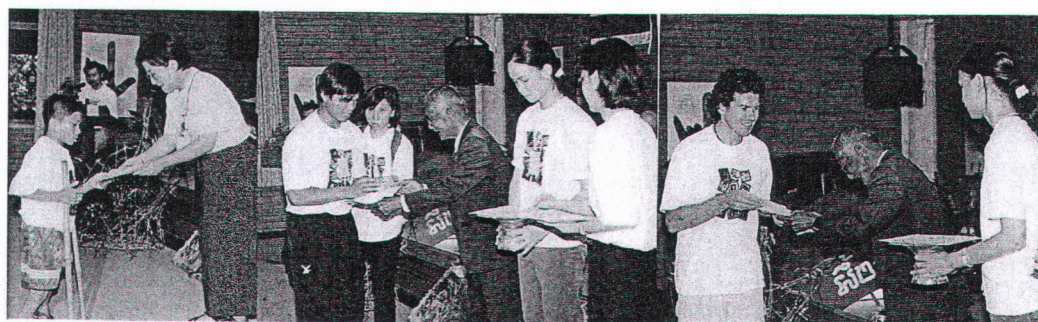
ในพิธีปิดค่ายได้มีการมอบเกียรติบัตรแก่เยาวชนทุกคนซึ่งเปรียบเสมือนสื่อแทนความสำเร็จจากการร่วมกิจกรรมค่าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการที่สามารถผ่านการร่วมกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติได้เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะมีการถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน

“...พิธีมอบวุฒิบัตรแก่ชาวค่ายทุกคนโดยอาจารย์สวัสดิ์ ต้นติสุข(ศิลปินแห่งชาติ)และ นายเกียรติศักดิ์ ธนวัฒนกุล นายอำเภอไทรโยค นายจำลอง โต๊ะทอง และคุณสมพงษ์ ศรีโต๊ะทอง (เจ้าของผัสดองหวานรีสอร์ท)ร่วมกับคุณอำพันธ์ ศรีรักดี(สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล) และศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุลเป็น

ประธานกล่าวปิดเสร็จพิธีแล้วมีการถ่ายภาพร่วมกัน และเมื่อรับประทานอาหารกลางวัน ชาวค่ายก็ขึ้นรถออกจากฝั่งหวานรีสอร์ทเดินทางกลับกรุงเทพ...”

ภาพที่ 4.11 – 4.12 กิจกรรมมาลาบูชาครู (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

ภาพที่ 4.13 – 4.15 พิธีมอบเกียรติบัตร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2542)

1.3 การประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน

ในการจัดค่ายครั้งแรกนั้นยังไม่ปรากฏการใช้เครื่องประเมินผลอย่างเป็นทางการมีเพียงการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเป็นกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1.3.1 มุมมองจากผู้จัดค่าย

1.3.2 มุมมองจากเยาวชน

1.3.3 การเผยแพร่ผลการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 มุมมองจากผู้จัดค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ได้กล่าว ถึงผลสำเร็จในภาพรวมของการจัดค่ายครั้งนี้ ว่า เยาวชนพิการสามารถร่วมกิจกรรมได้เช่นเดียวกับเยาวชนไม่พิการ รวมถึงเสียงตอบรับอย่างดี ยิ่งจากผู้ปกครอง แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่เปลี่ยนไปของผู้จัดค่ายที่มีต่อเยาวชนพิการ และ มุมมองที่เปลี่ยนไปของผู้ปกครองในการเปิดโอกาสให้เยาวชนพิการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

“...บัดนี้ตระหนักแล้วว่าสังคมที่เคยมองว่าคนพิการอ่อนแอ นั้นผิด คน พิการชักช้านั้นไม่จริง คนพิการมีความสนใจสั่นก็ไม่สามารถล้มทฤษฎีนั้นได้ นักวิชาการต่างๆที่กำหนดหลักการและทฤษฎีเหล่านั้นควรสำรวจพิสูจน์เพื่อการ ปรับเปลี่ยนว่าเหตุที่ความสนใจสั่นนั้นคงขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่มอบให้ว่าน่าสนใจที่ จะให้ความสนใจยาวเพียงใดก่อนการปราชญ์ผู้อื่น และกิจกรรมนี้ช่วยเปิดโลก และสร้างสรรค์สังคมใหม่ให้กับเยาวชนคนพิเศษเป็นอย่างดี...” (ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์ 2542)

วันนี้ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ “Art for All” ได้ผ่านพ้นไป เสียงกริ่งโทรศัพท์ก็ ดังมาไม่แพ้ก่อนเข้าค่าย เป็นเสียงของเด็ก/เยาวชนและผู้ปกครองที่เปี่ยมด้วย ความปิติสุข เป็นเหตุให้สุขใจทุกคำคืน...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2542)

1.3.2 มุมมองจากเยาวชน

น้องเดียเยาวชนไม่พิการจากวิทยาลัยช่างศิลป์กล่าวถึงความรู้สึกที่ได้มาค่ายแห่งนี้ว่า การช่วยเหลือเพื่อนทำให้ตนเองมีคุณค่าขึ้น และช่วยเปลี่ยนมุมมองที่ตนเองมีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว

“...เดียได้เรียนรู้จากเพื่อนกลุ่มนี้ว่าอะไรที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าคนเรามีความ มุ่งมั่นและตั้งใจจริง รู้สึกดีและมีความสุขมากที่ได้มาเข้าค่ายครั้งนี้ การได้ ช่วยเหลือเพื่อนทำให้รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าขึ้น และพบว่าเพื่อนกลุ่มนี้หลายคนมี มุมมองที่ลึกซึ้ง เกือบละเอียดเล็กๆน้อยๆที่พบได้อย่างไม่ลืมหูลืมตา หลายสิ่งที่เดีย มองข้ามไปในแง่ของความงามแต่เพื่อนกลุ่มนี้กลับมองเห็นทำให้รู้สึกว่าการกลับไป คราวหน้าเดียคงต้องมองอะไรพิเศษขึ้น ไม่มองอะไรผิวเผินเหมือนที่ผ่านมา...”

(เกศรินทร์ สุขสวัสดิ์ วิทยาลัยช่างศิลป์ อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ,2542)

น้องสุชาติ มาลี เยาวชนพิการทางการได้ยินจากโรงเรียนโสตศึกษาขอนแก่น กล่าวถึงความประทับใจจากการมาค่ายว่า ดีใจที่ทุกคนอยากพูดกับเราแม้เราจะไม่ได้ยิน ดังนี้

“...มีความรู้สึกดีใจที่ได้มาค่ายนี้ มีเพื่อนมากมาย บางคนที่เคยพูดกับเราไม่ได้เขาก็พยายามจะเป็นเพื่อนกับเรา และเราก็อยากจะเป็นเพื่อนกับเขา...”

(สุชาติ มาลี โรงเรียนโสตศึกษา ขอนแก่น อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์, 2542)

1.3.2 การเผยแพร่ผลการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่ายแล้วได้มีการเผยแพร่เกี่ยวกับการจัดค่ายผ่านสื่อมวลชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของเยาวชนพิการ เกี่ยวกับมุมมองที่เปลี่ยนไปหลังจากได้มาเข้าค่าย ในหัวข้อ “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ อีกก้าวหนึ่งของผู้ด้อยโอกาสในสังคม” จากหนังสือหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 13 กันยายน 2542 ดังนี้

“...นายภานุพงศ์ เจริญพันธ์ หรือ “น้องต๋ม” อายุ 15 ปี โรงเรียนปากเกร็ด บกพร่องทางด้านร่างกาย ซึ่งต้องใช้มือช่วยตลอดเวลาในการเคลื่อนไหว

“ผมไม่เคยเรียนหนังสือมาเลย จนแม่ผมเอามาฝากกับเจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส ซึ่งทางเจ้าอาวาสให้ผมได้เข้าเรียนที่โรงเรียนปากเกร็ด ผมดีใจมากที่ได้เข้าค่ายที่นี่ คราวนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตของผมที่มีโอกาสอย่างนี้ ผมสนุกและมีความสุขมาก ได้เจอเพื่อน ได้รับความรู้ในสิ่งที่ผมไม่เคยรู้ ซึ่งผมชอบงานปั้นมากที่สุด เพราะสามารถทำได้ดีและผลงานออกมาสวย ผมพอใจมาก ผมดีใจที่มีคนเปิดโอกาสให้ผมและเพื่อนที่บกพร่องทุกคนในที่นี้...” (มติชนรายวัน, 13 กันยายน 2542)

“...ด.ญ.วิภารัตน์ นุชนารถ หรือน้องยุ้ย จากโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ ก่อนหน้านี้นี้ไม่เคยไปเข้าค่ายที่ไหนเลยเพราะรู้สึกอาย กับค่ายนี้ชอบมากเพราะได้วาดรูปได้ปั้นดินน้ำมัน

หนูไม่ค่อยกล้าไปเข้าค่ายเพราะหนูมองไม่เห็น แต่ครั้งนี้ครูชวนมา พอมาแล้วสนุกดี เพราะเวลาที่หนูวาดรูปตามความคิดของหนูแล้ว เวลาลงสีเพื่อนในกลุ่มจะส่งสีให้ตามที่เรบอก รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่รังเกียจ ทำให้มีกำลังใจมากขึ้น

และกลับไปก็อยากไปแล้วให้เพื่อนที่โรงเรียนสอนคนตาบอดฟัง แต่ที่ชอบมากที่สุดคือการปั้นรูปคนเพราะจับแล้วรู้สึกได้ว่าอันไหนคือแขนขา เพื่อนยังชมเลยล่ะ (มติชนรายวัน, 13 กันยายน 2542)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า ผลสำเร็จของการจัดค่าย Art for All ครั้งที่ 1 ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในสังคมไทย ที่แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายแม้เพียงเวลา 5 วัน สามารถสร้างทัศนคติใหม่ว่ากิจกรรมค่ายสามารถเป็นกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการได้เช่นเดียวกัน จากการที่เยาวชนพิการเกิดความมั่นใจในการร่วมกิจกรรมค่ายกับเยาวชนไม่พิการ รู้สึกดีใจที่เยาวชนไม่พิการอยากเป็นเพื่อนกับตนเอง ขณะเดียวกันเยาวชนไม่พิการเองก็มองเห็นตัวอย่างด้านความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเพื่อนที่พิการ

จากกระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายในค่ายครั้งแรก แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ในฐานะผู้จัดค่ายตั้งแต่กระบวนการวางแผนก่อนจัดค่ายจนถึงวินาทีสุดท้ายในค่าย เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดค่ายโดยยึดหลักความปลอดภัยและสุขอนามัยของผู้ร่วมค่าย มีการวางแผนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะให้เหมาะสมกับเยาวชนที่พิการและไม่พิการสามารถเข้าร่วมได้ตามศักยภาพของตน และเสริมด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่เน้นให้เยาวชนทั้งที่พิการและไม่พิการได้ช่วยเหลือกัน จึงทำให้การดำเนินการจัดค่ายครั้งแรกประสบความสำเร็จเป็นที่ประทับใจทั้งผู้จัด ผู้เข้าร่วม และได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากผู้ปกครอง ผลจากความสำเร็จอย่างมากของค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ครั้งที่ 1 ก่อให้เกิดการตั้งมูลนิธิ Art for All เพื่อขับเคลื่อนการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ในปีต่อมา

ทั้งนี้ ในกระบวนการสร้างและพัฒนาต้นแบบสื่อกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ยังได้มีการพัฒนาต่อเนื่องในปีต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อ “กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย” ต่อไป

2. กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 2-3)

หลังจากการสร้างต้นแบบสื่อกิจกรรม “ค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All” ในการจัดค่ายครั้งแรก ผู้วิจัยได้ศึกษา กระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย จากการจัดค่ายศิลปะเด็กพิเศษ ART FOR ALL ครั้งที่ 2 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14-18 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2543 ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรม กรุงเทพฯ และ วังวิริยธรรมา จ.นครนายก ด้วยความร่วมมือของ

4 องค์การหลัก ได้แก่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอสแคป องค์การสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Commission For Asia and the Pacific) กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งยังคงเป็นองค์กรหลักทั้ง 4 องค์กรเช่นเดียวกับการจัดค่ายครั้งแรก และในการจัดค่ายครั้งที่ 2 นี้มีผู้ร่วมค่าย ประกอบด้วย คณะทำงาน 19 คน อาสาสมัคร 17 คน วิทยากร 16 คน ครู-ผู้ปกครอง 31 คน เยาวชนพิการและเยาวชนไม่พิการ 100 คน และ สื่อมวลชนอีก 20 คน รวม 213 คน

โดยการศึกษากระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมค่าย ครั้งที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเฉพาะผลสืบเนื่องจากการจัดค่ายครั้งที่ 1 สู่ค่ายครั้งที่ 2 ตามขั้นตอนการจัดค่าย ได้แก่

- 2.1. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย
- 2.2. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย
- 2.3. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย
- 2.4 ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการเผยแพร่ผลสืบเนื่องจากการจัดค่าย ดังนี้

2.1. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ได้บันทึกเกี่ยวกับการ จัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ครั้งที่ 2 ไว้ในหนังสือเรื่อง “กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ (2543)” ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปรวบรวมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในขั้นตอนการเตรียมงานก่อนจัดค่ายไว้ดังต่อไปนี้

(1) มีการจัดกิจกรรมแถลงข่าว และเพิ่มการจัดประชุมวิชาการเป็น 3 ครั้ง

ในการจัดค่ายครั้งแรก ได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมค่ายสำหรับสื่อมวลชนโดยจัดกิจกรรมแถลงข่าว และการจัดสัมมนานานาชาติหนึ่งครั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีเปิดค่ายในปีแรก สำหรับค่ายศิลปะ “Art for All” ปีที่ 2 นี้ ได้เพิ่มการเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมค่ายด้วยการจัดกิจกรรมเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผ่านการจัดกิจกรรมในเชิงวิชาการ โดยกำหนดหัวข้อที่จะเอื้อต่อการเกิดความคิดและแนวทางที่เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้สำหรับการจัดค่ายในครั้งต่อไป มีการเชิญแพทย์ ครูด้านการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองเยาวชน รวมถึงคนพิการ มาร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ในกิจกรรมประชุมวิชาการ และการเสวนา ดังต่อไปนี้

1) การแถลงข่าวสื่อมวลชน จัดเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2543 ซึ่งถือโอกาสในวันแห่งความรัก แสดงหลักการสำคัญของโครงการฯ ว่า Art for All เป็นความรักอันยิ่งใหญ่ที่แสดงถึงการแบ่งปันให้กับเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนพิการ

2) การเสวนาเรื่อง “หลักสูตรศิลปะเด็กพิเศษ” จัดเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2543 เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เชิงวิชาการของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษเกี่ยวกับการนำศิลปะเพื่อใช้พัฒนาศักยภาพของเด็กพิเศษ ด้วยการชี้แนะ ผักผ่อน กระตุ้นและให้กำลังใจแก่เยาวชนก็จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3) การประชุมวิชาการเรื่อง “คนพิการกับการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม” วันที่ 31 พฤษภาคม 2543 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้พิการที่มีความสามารถด้านศิลปะแขนงต่างๆ เช่น คุณกุลน้อย ทองน้อย ศิลปินหูหนวก ผู้วาดภาพประกอบทำมือเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในภาษามือไทย คุณยุทธนา ศรีมูลชัย ศิลปินตาบอดที่มีความสามารถด้านเปียโน เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดค่ายครั้งที่ 1 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดหลักสูตรสำหรับเยาวชนพิการ” และ “ศักยภาพของเยาวชนพิการในการสร้างสรรค์งานศิลปะ” ซึ่งเกิดจากความเข้าใจและประสบการณ์ตรงของศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ในฐานะผู้จัดค่าย แสดงให้เห็นว่า ผู้จัดค่ายสามารถผลจากความเข้าใจดังกล่าวนำมาขยายผลในเชิงวิชาการผ่านการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านศิลปะ และการศึกษาพิเศษ รวมถึงคนพิการเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการต่อไป

(2) การเปลี่ยนแปลงชื่อโครงการ

ในการจัดค่ายครั้งแรก ได้ใช้ชื่อว่า “ค่ายศิลปะเด็กพิเศษ Art for All” ต่อมาในการจัดค่ายครั้งที่ 2 มีความเห็นพ้องจากหลายฝ่ายว่าคนพิการเป็นคนปกติเช่นคนทั่วไปไม่ใช่คนพิเศษ จึงตัดคำว่า “พิเศษ” ออก นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็มีทุกเพศทุกวัย ไม่ใช่เฉพาะเด็ก จึงให้ละเว้นคำว่า “เด็ก” เช่นกัน จึงเป็นที่มาของชื่อค่ายใหม่ว่า “ค่ายศิลปะ Art for All” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนถึงทัศนคติที่เปลี่ยนไปของผู้จัดกิจกรรมค่ายที่มีต่อคนพิการ ที่มองว่า คนพิการ ไม่ใช่คนพิเศษที่แปลกแยกหรือแตกต่างจากคนทั่วไป และยังแสดงถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจ จากการที่คณะทำงานเข้มงวดในการเลือกใช้ “คำ” ที่ไม่แสดงความแตกต่าง หรือแปลกแยกสำหรับเยาวชนพิการ

(3) การบริหารจัดการคนตามหลักสูตร

ในการจัดค่ายครั้งแรก มีการแบ่งกลุ่มผู้ร่วมค่ายเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มเยาวชนทั้งพิการและไม่พิการ ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และชาวต่างชาติ แต่ยังไม่มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้ร่วมค่ายแต่ละกลุ่มได้อย่างเข้มข้นมากขึ้น ค่ายศิลปะ “Art for All” ครั้งที่ 2 นี้จึงได้มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งได้เป็น 7 หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตร 1 การสร้าง วรรณคดีงานทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน เปิดรับเยาวชนจำนวน 100 คน เป็นทั้งเยาวชนพิการ และเยาวชนไม่พิการ และอัจฉริยะ อายุ 14 – 17 ปี มีความรู้ความสามารถ ทางศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม และงานศิลปะหัตถกรรม

หลักสูตร 2 การพัฒนาทักษะ เฉพาะ ระดับสูง เปิดรับเยาวชน 15 คน มีคุณสมบัติ คือ เป็นทั้งเยาวชนพิการและไม่พิการ อายุ 18 – 25 ปี มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านทัศนศิลป์ นฤมิตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ หรือวรรณศิลป์

หลักสูตร 3 เปิดรับครูอาจารย์ผู้สอนศิลปะ แขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษาทั้งเยาวชนพิการและไม่พิการการดูแลและป้องกันความพิการ

หลักสูตร 4 เป็นหลักสูตร ที่จัด สำหรับผู้ปกครอง ที่มีเยาวชนพิการ หรือไม่พิการ หรือ เป็นผู้สนใจทั่วไป

หลักสูตร 5 การใช้ศิลปะ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นหลักสูตร ที่เปิดรับครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ หรือ ด้านเด็กพิการ ชาวต่างชาติ จำนวน 20 คน ซึ่งอาจเป็นคนพิการเอง หรือคนปกติก็ได้

หลักสูตร 6 กลุ่มสาธิต ซึ่งเป็นบุตรหลานของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ ความสะดวกให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ จะได้ทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ต้องห่างบุตรหลานที่อยู่ที่บ้าน กลุ่มสาธิตจะมีตารางกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลาที่เข้าร่วมโครงการ

หลักสูตร 7 อาสาสมัคร เปิดรับสมัคร นักเรียน นิสิต นักศึกษา และครูอาจารย์ และผู้สนใจร่วมเป็นอาสาสมัคร โดยผ่านกระบวนการคัดเลือก โดยการสอบสัมภาษณ์ สอบข้อเขียน ทั้งนี้ เพื่อสรรหา ผู้ที่มีความสมัครใจ ทำงานหนัก และรู้จักตนเอง และมีมุมมองเกี่ยวกับคนพิการ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อาสาสมัครทำงานหนัก ไม่มีรายได้ตอบแทน แต่มีที่พัก อาหาร และประสบการณ์ชีวิต

จากแนวทางการจัดหลักสูตร ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในการจัดค่ายปีที่ 2 นี้ได้เริ่มการจัดกลุ่มผู้รับสารอย่างเป็นระบบระเบียบ และยังช่วยให้กระบวนการสื่อสารสำหรับแต่ละหลักสูตรมีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เข้าร่วมค่าย เข้าร่วมกิจกรรมโดยมิได้เรียนรู้หรือเข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่เบื้องหลังของกิจกรรมนั้น ๆ

(4) การเปิดรับอาสาสมัคร

ในการจัดค่ายครั้งแรก เป็นการเชิญชวนอาสาสมัครที่รู้จักผ่านเครือข่ายด้านคนพิการ เครือข่ายด้านศิลปะ และเครือข่ายจากการจัดค่ายของผู้จัดค่าย แต่ยังไม่มีการเปิดรับอาสาสมัครจากบุคคลทั่วไป หรือนิสิตนักศึกษา

ในการจัดค่ายครั้งที่ 2 นี้ จึงเป็นปีแรกที่เริ่มเปิดรับสมัครผู้เข้าร่วมค่าย ซึ่งมีนิสิตนักศึกษาให้ความสนใจสมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครจำนวนมาก โครงการศิลปะ “Art for All” อยากรจะรับไว้ทั้งหมดแต่ไม่สามารถรับได้ด้วยข้อจำกัดทางด้านการจัดการและงบประมาณ ทำให้ต้องคัดเลือกโดยพิจารณาลักษณะนิสัยจากการสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ได้บันทึกเกี่ยวกับการคัดเลือกอาสาสมัครค่ายในไว้ว่า ผู้สัมภาษณ์มี 2 คน คนหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่อาสาสมัครเมื่อปีที่แล้ว และอีกคนหนึ่งเป็นคนตาบอด มีสัมผัสพิเศษในการวิเคราะห์ผู้เข้าสัมภาษณ์ได้จากคำพูด จากน้ำเสียง ซึ่งเป็นสิ่งที่คนตาบอดมองเห็นได้ด้วยใจนั่นเอง ในการดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัคร ผู้สัมภาษณ์จะให้ข้อมูลแก่ผู้สมัครเพื่อให้ทราบว่า การไปค่ายศิลปะ “Art for All” เป็นการไปทำงานหนัก ผู้สมัครที่คาดหวังว่าการไปค่ายเป็นการไปพักผ่อนจะมีท่าทีที่เปลี่ยนไป หรือเปลี่ยนใจไม่สมัครไปค่ายในที่สุด

สำหรับการคัดเลือกอาสาสมัครซึ่งกลุ่มนิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปที่มีจิตอาสาโดยได้นำคุณสมบัติของอาสาสมัครค่ายในค่ายครั้งที่ 1 มาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกอาสาสมัครค่ายครั้งที่ 2 ดังนี้

มีใจรักในการช่วยเหลือและบริการ

เอาใจใส่ และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

อดทน อดกลั้น ใจเย็น

ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีเมตตา

มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

ตรงต่อเวลา

ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ

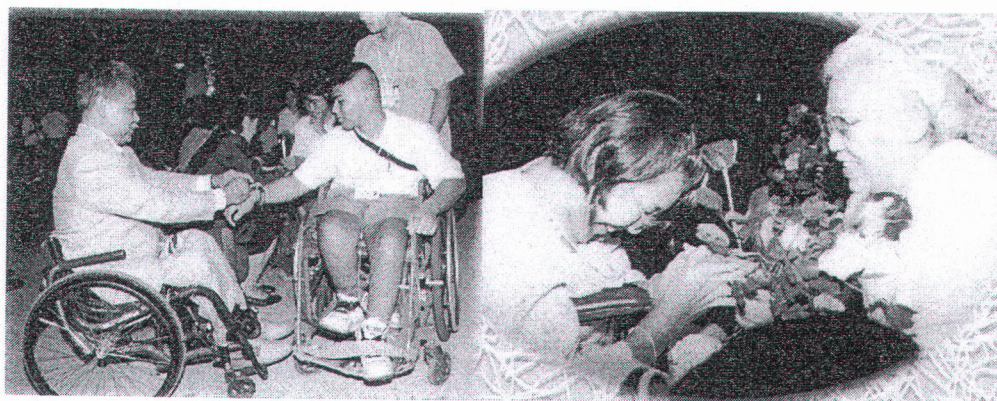
(ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2542, 2543)

2.2. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย

คุณดารุณี ธรรมโพธิ์ดล (อ้างถึงใน ชาญณรงค์, 2543) ในฐานะผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ เขียนถึง การจัดค่ายครั้งที่ 2 ว่า “...จากประสบการณ์การจัดค่ายครั้งแรกถือเป็นบทเรียนสำคัญยิ่งให้คณะทำงานได้นำมาใช้ในการพัฒนาค่ายครั้งที่ 2 ให้ดียิ่งขึ้นโดยมีการเพิ่มกิจกรรมในพิธีเปิดและเพิ่มฐานกิจกรรมค่าย...” โดยผู้วิจัยได้สรุปการจัดกิจกรรมที่เพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

(1) เพิ่มการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญในพิธีเปิด

ในการจัดค่ายครั้งที่ 1 มีการจัดสัมมนานานาชาติพร้อมกับจัดพิธีเปิดค่าย โดยไม่มีกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งในการจัดค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้เพิ่มการจัดกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญในพิธีเปิด ณ ห้องประชุมเล็ก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ซึ่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีขณะนั้น เป็นประธานในพิธีและมีการขับเสภาโดยครูแจ้คล้ายสีทอง ศิลปินแห่งชาติ ก่อนที่จะมีพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อรับขวัญผู้เข้าชมให้กับเยาวชนที่มาเข้าค่าย ซึ่งพิธีบายศรีสู่ขวัญนี้เพื่อเป็นการต้อนรับหรือรับขวัญเยาวชนให้มีความกล้าใจ และเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นกิจกรรมค่าย แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานเนื้อหาสาระแบบตะวันออกในกิจกรรมค่ายที่เป็นสื่อที่มีพื้นฐานจากตะวันตก

ภาพที่ 4.16 – 4.17 พิธีบายศรีสู่ขวัญ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ, 2543)

(2) การเพิ่มกิจกรรมฐานกิจกรรม “สวนสัตว์”

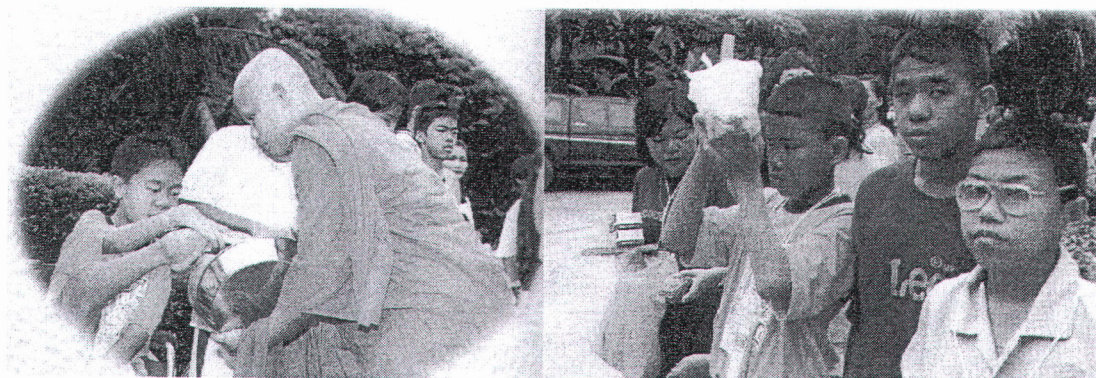
ในการจัดค่ายครั้งที่ 1 มีเพียงการจัดกิจกรรมฐานเรียนรู้ด้านศิลปะ โดยไม่มีฐานกิจกรรมพิเศษอื่นๆ สำหรับในการจัดค่ายศิลปะ “Art for All” ครั้งที่ 2 นี้ มีกลุ่มนิสิตและอาจารย์จากคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เดินทางเข้าร่วม ถือเป็นโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสรู้จักสัตว์นานาชนิด ทั้งลูกช้าง ลูกหมู ปลา ไก่ ฯลฯ มาให้ผู้ร่วมค่ายได้สังเกตและสัมผัสทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ รวมไปถึงการเรียนรู้ด้านศิลปะในเรื่องของ เส้น สี รูปร่าง รูปทาง และลักษณะท่าทางของสัตว์ต่างชนิดอย่างใกล้ชิด

ภาพที่ 4.18 – 4.20 ฐานกิจกรรมสวนสัตว์ (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2543)

(3) การเพิ่มกิจกรรมทำบุญตักบาตร

เนื่องด้วยในการจัดค่ายครั้งที่ 1 นั้น ไม่ได้ตรงกับวันที่เป็นโอกาสสำคัญ ดังนั้นจึงไม่มีการจัดกิจกรรมสำหรับโอกาสพิเศษ แต่ช่วงที่จัดค่ายครั้งที่ 2 ตรงกับวันวันที่ 16 กรกฎาคม 2543 ซึ่งเป็นวันอาสาฬหบูชา ในปีนี้คณะทำงานจึงได้เพิ่มกิจกรรมให้เยาวชนทุกคนได้ทำบุญตักบาตรร่วมกัน และมีการจัดตั้งร้าน six-ten (6/10) ซึ่งหมายถึง ร้านเปิดทำการเวลา 6.00 – 10.00 น. สำหรับจำหน่ายของที่ระลึกของโครงการ โดยเฉพาะของสำหรับใส่บาตรวันอาสาฬหบูชา

ภาพที่ 4.21 – 4.22 กิจกรรมทำบุญตักบาตร (มูลนิธิศิลปะเพื่อมวลมนุษย, 2543)

2.3. ผลสืบเนื่องในขั้นตอนการประเมินผลหลังจัดกิจกรรมค่าย

เนื่องจากในการจัดค่ายครั้งที่ 1 ยังไม่ปรากฏการใช้เครื่องมือประเมินผลอย่างเป็นทางการ มีเพียงการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชน เท่านั้น สำหรับการประเมินผลการจัดกิจกรรมค่ายศิลปะ Art for All ครั้งที่ 2 ยังคงมีการประเมินผลจากมุมมองของผู้จัด เยาวชน และการเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมค่ายผ่านสื่อมวลชนเหมือนกับการจัดค่ายครั้งแรก แต่ได้มีการเพิ่มเติมเครื่องมือการประเมินผลการจัดกิจกรรมจากมุมมองของเยาวชน และมีการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้ร่วมค่าย ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินผลโดยสมุดบันทึกประจำตัวเยาวชน

ในการประเมินผลค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้ออกแบบสมุดประจำตัวเยาวชน เป็นสมุดที่อาจารย์พี่เลี้ยงจะเป็นผู้บันทึกการร่วมกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการจัดกิจกรรมค่ายเพื่อสรุปประเมินผลสำหรับการพัฒนากิจกรรมค่ายต่อไป

“...คณะทำงานได้จัดทำสมุดบันทึกประจำตัวเยาวชน และวันปิดค่าย อาจารย์พี่เลี้ยงจะสรุปการประเมินผลบันทึกกิจกรรมที่เยาวชนสนใจและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลในการพัฒนาค่ายต่อไป...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

(2) การประเมินผลโดยใช้เครื่องมือประเมิน

ในการประเมินผลค่ายครั้งที่ 2 คณะทำงานได้สร้างเครื่องมือประเมินความคิดสร้างสรรค์สำหรับเยาวชนพิการ และสร้างแบบสอบถามสำหรับรวบรวมความคิดเห็นของผู้ร่วมค่ายด้วย ดังนี้

“...ในการประเมินผลการจัดค่ายครั้งนี้ ได้มีการทดลองสร้างเครื่องมือในการวัดความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลที่มีความพิการแตกต่างกัน หากมีการจัดค่ายศิลปะ “Art for All” อย่างต่อเนื่อง ก็สามารถทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือดังกล่าว เพื่อพัฒนาต่อไปเพื่อนำไปใช้ในอนาคตได้...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

“...นอกจากการประเมินผู้ร่วมค่ายแล้ว ยังมีการประเมินค่ายโดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย ประกอบกับ การสังเกตโดยทีมงานอาสาสมัครและคณะทำงานซึ่งจะประชุมกัน ภายหลังจากการปิดค่ายเพื่อรวบรวมและสรุปผล...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

จากการเปลี่ยนแปลงในค่ายครั้งที่ 2 ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ได้กลายเป็นแบบแผนในการดำเนินการจัดค่ายศิลปะ Art for All ต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการจัดค่ายครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 4-8 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ณ องค์การสหประชาชาติ กรุงเทพฯ และ มวกเหล็ก พาราไดส์ รีสอร์ท จ.สระบุรี โดยตลอดระยะเวลา 3 ปีที่จัดค่ายศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ ได้บันทึกถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงแรก (ค่ายครั้งที่ 1 – ค่ายครั้งที่ 3) ประเด็นที่เห็นได้ชัดเจน คือ การพัฒนาความรู้ของผู้จัดที่มีต่อผู้พิการ ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเสวนาวิชาการ และการประชุมที่เปิดโอกาสให้ทั้งนักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และผู้พิการประเภทต่างๆที่มีความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์ตรงได้มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้จะเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับคนพิการยังก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับคนพิการและองค์กรด้านคนพิการด้วย

“...ค่ายศิลปะ Art for All จัดขึ้นเป็นปีที่ 3 จากจุดเริ่มต้นที่ผู้จัดไม่มีความรู้เกี่ยวกับคนพิการมากนักแต่ด้วยความรักและความเชื่อว่าคนพิการสามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าเยาวชนปกติ จึงศึกษาค้นคว้าหาประสบการณ์ และขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการ และองค์กรต่างๆ การจัดค่ายให้เยาวชนเป็นเวลาต่อเนื่องตลอด 3 ปี ทำให้เห็นพัฒนาการของเยาวชนอย่างชัดเจน คือ เยาวชนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องทางสายตา ทางหูทางการเคลื่อนไหว หรือแม้แต่ทางสติปัญญา ทุกคนสามารถสร้างงานด้วยความมานะอดทน รวมทั้งการที่ได้ขยายการจัดไปส่วนภูมิภาค และการจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ ทำให้ภาพสะท้อนในการพัฒนาค่ายครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น...” (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543)

นอกจากนี้ คุณประสงค์ องค์กรปรีชากุล ในฐานะผู้ร่วมสานฝันจนเกิดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ขึ้นมา ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการในการจัดค่ายที่เติบโตอย่างต่อเนื่องมาตลอด

3 ปีว่า เปรียบเสมือนการเรียนรู้ที่ไม่รู้จบ (ประสงค์ องค์ปรีชากุล อ่างถึงใน ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์, 2545 : 188 – 189) ดังนี้

ประการที่ 1 เยาวชนมีความสามารถ ได้รับคำแนะนำจากวิทยากรใน เบื้องต้น มีความเข้าใจและสามารถทำงานได้รวดเร็ว

ประการที่ 2 วิทยากรทั้งที่เป็นศิลปินอาชีพ ครูอาจารย์ นักวิชาการ ทั้ง ด้านศิลปะ และด้านคนพิการ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งศิลปินครู อาจารย์ ชาวต่างชาติ ตอบรับเป็นวิทยากร เพิ่มขึ้นทุกๆปี

ประการที่ 3 ผู้ปกครองเยาวชนที่ไปค่ายศิลปะ Art for All รวมตัวกันตั้ง เป็นกลุ่ม ผู้ปกครอง เยาวชนค่ายศิลปะ Art for All แล้ว และจะเริ่มทำกิจกรรม ที่ เป็นประโยชน์แก่ลูกหลาน และสังคมต่อไป

ประการที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All เปิดตัวสู่ภูมิภาค ในช่วงปี 2544 – 2545 มีการจัดกิจกรรมค่าย Art for All ระดับภูมิภาคซึ่งเป็นค่ายย่อยๆตาม จังหวัดต่างๆได้ถึง 7 จังหวัด และ ในปี 2546 จะจัดค่ายศิลปะ Art for All ภูมิภาคได้น้อย 3 จังหวัด

ชื่อโครงการศิลปะ Art For All ตลอดจนรูปแบบการจัดค่าย ได้รับความ ชื่นชมจากนานาชาติ ประเทศมาเลเซีย ได้ขอเปิด Art for All เป็นสาขาที่ 2 และ โครงการศิลปะ Art for All ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการ ในการประชุมคนพิการแห่ง เอเชีย และแปซิฟิก ใน ประเทศไทย เวียดนาม และญี่ปุ่น

ที่สำคัญ โครงการ ศิลปะ Art for All ได้รับรางวัลหน่วยงานดีเด่นของ ชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส) จากสำนักงาน คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งพิจารณาคัดเลือกผลงานดีเด่นระดับชาติ ของบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ซึ่งในปี 2545 นี้ มีผู้ได้รับการคัดเลือกจำนวน 7 ราย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์ในการพระราชทานรางวัล...

จากแนวทางการสร้างค่ายตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา ถือเป็น การวางราก ฐานที่ มั่นคงสำหรับการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป ด้วยปรัชญาค่ายที่กล่าวไว้ว่า “ก้าวข้ามขีดจำกัด” ทำให้ทั้งคณะทำงาน และอาสาสมัคร สามารถดำเนินการก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่างๆได้อย่างดี ยิ่ง ทั้งที่ไม่ได้มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญพิเศษเกี่ยวกับบุคคลพิการมาก่อน เมื่อได้มีโอกาสมาจัด

กิจกรรมค่ายสำหรับเยาวชนพิการ ประกอบกับการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการหลากหลายสาขา ทำให้คณะทำงานและอาสาสมัครมีทัศนคติและมุมมองต่อคนพิการเปลี่ยนไป และเกิดแรงผลักดันในการพัฒนาค่ายให้ดียิ่งขึ้น ทั้งที่ครั้งแรกผู้จัดเองก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าค่ายในครั้งต่อไปจะเกิดขึ้นได้ใหม่

จาก กระบวนการสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 1) และกระบวนการพัฒนาต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย (ค่ายครั้งที่ 2-3) สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การสร้างต้นแบบการจัดค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียม ขั้นตอนจัดกิจกรรม และขั้นตอนประเมินผล ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอนนั้น เป็นขั้นตอนเหมือนกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษอยู่หลายประการในรายละเอียดการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปตามขั้นตอนการจัดค่าย ดังต่อไปนี้

(1) ในขั้นเตรียมงานก่อนจัดกิจกรรมค่าย เนื่องจากผู้จัดค่าย (ผู้ส่งสาร-Sender) ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดค่ายสำหรับคนพิการที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษมาก่อนทำให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนและการจัดเตรียมงานล่วงหน้า และหากเป็นการจัดค่ายสำหรับเยาวชนไม่พิการและเยาวชนพิการ(ผู้รับสาร – Receiver) ที่ต้องการการดูแลเฉพาะด้านยิ่งต้องมีการเตรียมการเป็นพิเศษมากกว่าการจัดค่ายเยาวชนปกติ จึงต้องมีการวางแผนโดยใช้ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก (จินตนาการ) ในการมองให้ทะลุปัญหาและเตรียมแนวทางแก้ไขไว้ล่วงหน้า โดยเน้นหลักเรื่องเน้นในเรื่องการดูแลสุขอนามัยและความปลอดภัยในทุกๆกระบวนการเป็นหัวใจสำคัญ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการที่จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย จนเกิดเป็นปรัชญาค่ายที่ว่า “ก้าวข้ามขีดจำกัด” ส่วนการคัดเลือกผู้ร่วมค่าย(ผู้รับสาร) นั้นคณะทำงานได้มีการวางแผนให้เยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีความหลากหลาย ทั้งด้านความพิการ เพศ สถาบัน และ ภูมิภาค เช่นเดียวกับครูอาจารย์ ที่มีความหลากหลายในด้านสถาบัน ประสบการณ์สอน เป็นต้น ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นรูปแบบการจัดหลักสูตรสำหรับผู้เข้าร่วมค่าย ได้แก่ หลักสูตรสำหรับเยาวชน หลักสูตรสำหรับผู้ปกครอง หลักสูตรสำหรับวิทยากร หลักสูตรสำหรับอาสาสมัคร เป็นต้น เพื่อให้การสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานค่ายได้วางแผนประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ข่าวสารในวงกว้าง และสื่อเฉพาะกิจโดยการส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ไปยังโรงเรียนเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นการจัดงาน

แถลงข่าวรวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับคนพิการและการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดค่าย

(2) **ชั้นจัดกิจกรรมค่าย** ในค่ายศิลปะ Art for All ถึงแม้จะมีกระบวนการคล้ายคลึงกับค่ายศิลปะทั่วไปในเรื่องของรูปแบบกิจกรรมทั้งการจัดกิจกรรมพื้นฐาน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกิจกรรมฐานเรียนรู้ศิลปะ แต่มีความแตกต่างอยู่หลายประการ ตามคุณลักษณะของสื่อกิจกรรมค่ายที่เป็นแบบ Open-text ซึ่งผู้จัดค่าย หรือผู้ส่งสารสามารถบรรจุเนื้อหาใดๆก็ได้ สำหรับการจัดค่ายสำหรับเยาวชนพิการและไม่พิการนี้ ซึ่งเงื่อนไขด้านข้อจำกัดของผู้รับสาร ที่เป็นโจทย์สำคัญในการจัดค่ายให้ผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงในการบรรจุเนื้อหาสาระ ที่เหมาะสมสำหรับผู้รับสารทั้งที่พิการและไม่พิการแต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรม (Message Design) ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างเท่าเทียมสามารถเข้าถึงผู้รับสารที่พิการซึ่งมีข้อจำกัดด้านอวัยวะรับสารหลากหลายได้เช่นการวาดภาพด้วยปากเท้า หรือ การปิดตาวาดรูป กิจกรรมปฐมนิเทศ ซึ่งมีทั้งการกำหนดกฎกติกาและใช้สื่อเพลงเป็นเครื่องมือ พร้อมกับใช้ท่าภาษามือประกอบ 2) นอกจากกิจกรรมด้านศิลปะแล้ว ยังมีการผสมผสานเนื้อหากิจกรรมแบบตะวันออก ได้แก่กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้การละเล่นแบบไทย การฝึกสมาธิ หรือแม้แต่กิจกรรมอำลา ก็ยังเป็นการนำกิจกรรมมาลาบูชาครู เพื่อแสดงความกตัญญูต่อครูอาจารย์ที่ได้มาให้ความรู้ในการจัดค่ายได้ค้นพบข้อสรุปประการสำคัญว่า “ศิลปะ เป็นยานานเอก” และจากกิจกรรมที่ 3) กำหนด “เงื่อนไขให้เยาวชนทุกคนต้องช่วยเหลือกันเพื่อเติมเต็มส่วนที่เพื่อนขาดหายไป เช่น หู ตา ป้ายญา หรือ แขนขา” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ห้าคนรวมเป็นหนึ่งอัจฉริยะ”

(3) **ชั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมค่าย** (ผลจากการสื่อสาร- Effect) ในค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All มีการประเมินผลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นเดียวกับการจัดค่ายทั่วไป แต่มีความพิเศษที่แตกต่างจากค่ายศิลปะอื่นๆ คือ ไม่ได้ประเมินผลที่ความสวยงามของผลงานศิลปะ แต่เน้นที่ความคิดสร้างสรรค์และความสุขความพึงพอใจของผู้ร่วมค่ายเป็นสำคัญ นอกจากนี้ส่วนของผลการจัดค่าย ผู้จัดค่ายพบว่าทัศนคติที่มีต่อคนพิการได้เปลี่ยนไปตั้งแต่การจัดค่ายครั้งแรก และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดค่ายครั้งที่ 3 ผู้จัดได้พบว่าการจัดค่ายการจัดค่ายช่วยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีต่อคนพิการและเกิดเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับคนพิการด้วย

ช่วงที่ 3 การพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2545 –พ.ศ. 2552)

ในช่วงที่ 3 นี้ เป็นช่วงที่ผู้จัดค่ายได้พัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดค่ายให้เป็นระบบมากขึ้น จากเดิมในการจัดค่ายครั้งที่ 1 – 3 มีการประเมินผลการจัดค่ายซึ่งดำเนินการโดยคณะทำงานค่าย ซึ่งการประเมินผลโดยมุมมองของคณะทำงานซึ่งเป็นผู้จัดค่ายเพียงด้านเดียวไม่อาจเพียงพอต่อการตัดสินคุณภาพการจัดค่ายได้ ดังนั้น ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมา ศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ จึงได้เพิ่มการประกันคุณภาพค่าย ซึ่งเป็นกระบวนการประเมินประสิทธิผลของการบริหารจัดการกิจกรรมค่าย จากมุมมองของผู้ประเมินภายนอก คือ ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน เพื่อให้การบริหารจัดการค่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทำให้เกิดการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง จึงน่าสนใจศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการวิเคราะห์ผลจากกระบวนการสื่อสาร และปฏิกิริยาตอบกลับจากกระบวนการสื่อสาร นับตั้งแต่มีการประกันคุณภาพค่ายเพิ่มเข้ามา

สำหรับการศึกษาในช่วงที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ซึ่งผู้จัดได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพค่ายจากเอกสาร 3 เล่ม ได้แก่ การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ (2544) หนังสือ ศิลป์ ยิน ยล สัมผัส (2545) หนังสือพลังแห่งศิลป์ (2546) หนังสือศิลปะเพื่อมวลมนุษย (2547) และเอกสารการประกันคุณภาพค่าย ปี พ.ศ. 2548 ดังนี้

ครั้งที่ 4 ค่ายศิลปะ Art for All :พลังแห่งศิลป์
ระหว่างวันที่ 23-27 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2545

ครั้งที่ 5 ค่ายศิลปะ Art for All : ศิลปะสู่สังคม
ระหว่างวันที่ 8-12 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2546

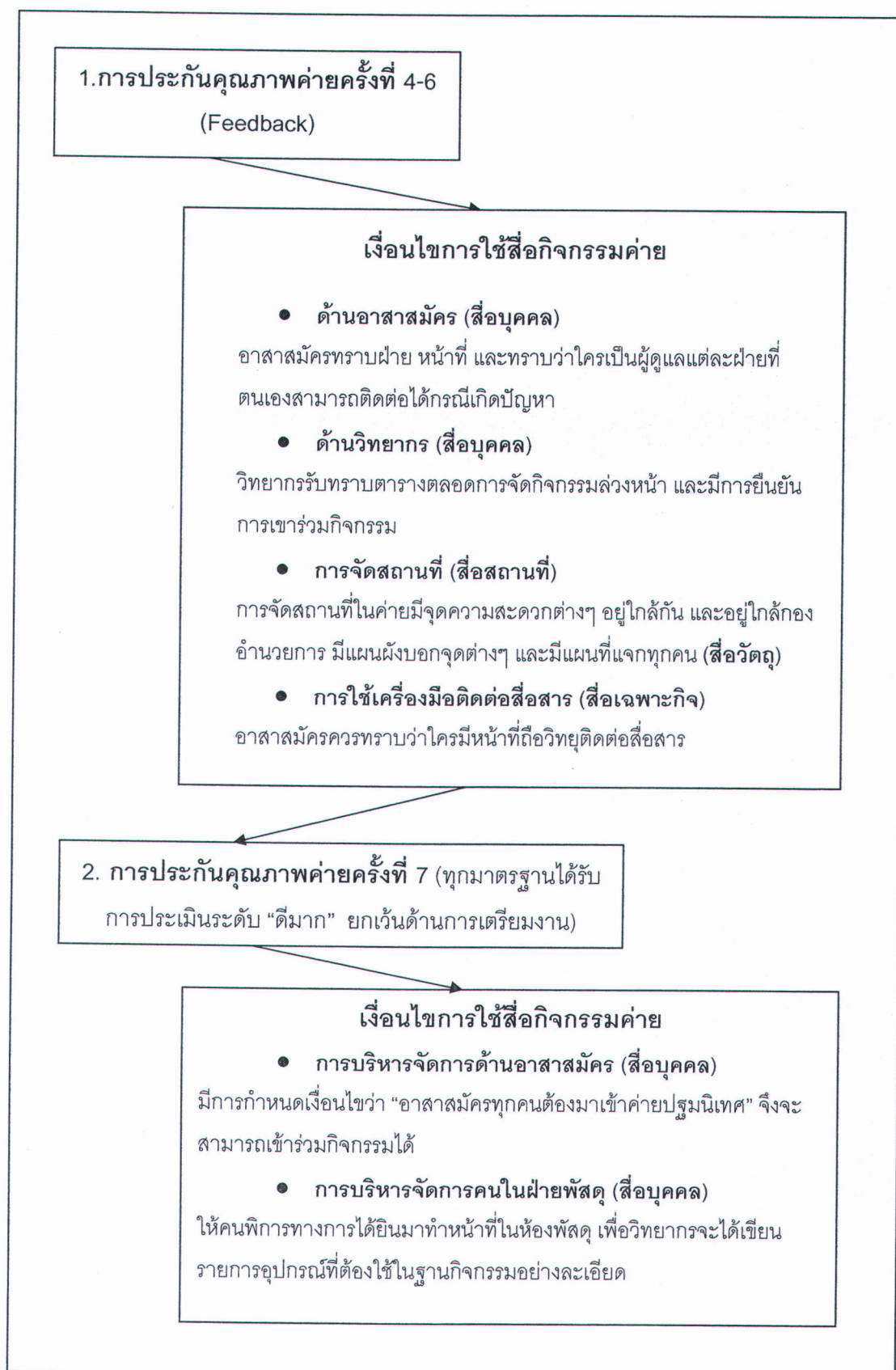
ครั้งที่ 6 ค่ายศิลปะ Art for All : All For Health
ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2547

ครั้งที่ 7 ค่ายศิลปะ Art for All : สะพานสู่สันติภาพ
ระหว่างวันที่ 11-15 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2548

ครั้งที่ 8 ค่ายศิลปะ Art for All ปีที่ 10 Art for All : ศิลป์ สร้างสรรค์ สันติสุข
ระหว่างวันที่ 6-11 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549

จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับค่ายศิลปะเพื่อมวลชน Art for All ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 – 9 ซึ่งคณะทำงานค่ายได้จัดทำเผยแพร่ระหว่าง ปี พ.ศ.2546 – ปี พ.ศ.2549 จำนวน 6 เล่ม พบว่า เป็นช่วงเวลาที่เริ่มการประกันคุณภาพค่าย โดยประเมินประสิทธิผลของการบริหารจัดการคุณภาพของผลงานตามมาตรฐานที่กำหนด จำนวน 6 มาตรฐาน ได้แก่ การเตรียมงาน ปัจจัยนำเข้า การบริหารจัดการในค่าย การจัดการเรียนการสอน ผลผลิตของโครงการ และผลกระทบของโครงการ โดย ดร.อุทุมพร จามรมาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จากที่การจัดค่ายครั้งที่ 1-3 มีการประเมินผลโดยคณะทำงานเพียงอย่างเดียว ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 เป็นต้นมาได้เพิ่มการประกันคุณภาพเข้ามาก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนากิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้จัดค่ายได้เรียนรู้เงื่อนไขในการใช้สื่อกิจกรรมค่ายตามข้อเสนอแนะจากผลการประกันคุณภาพค่าย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินเพื่อแสดงกระบวนการพัฒนากิจกรรมค่าย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างการประกันคุณภาพค่ายที่เปรียบเทียบ ครั้งที่ 4 -6 และการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 ในมาตรฐานด้านการเตรียมงาน มานำเสนอ เนื่องจากผลการประกันคุณภาพค่ายดังกล่าวได้ แสดงถึงแนวทางการพัฒนาการจัดค่ายที่เกิดจากการที่คณะทำงานนำข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพไปปรับปรุงแก้ไขได้อย่างชัดเจนมากที่สุด ดังนี้

1. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย
2. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย
3. การเรียนรู้เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

ภาพที่ 4.23 ภาพรวมการประกันคุณภาพค่ายและการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

1. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4 – 6 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย มีหัวข้อการนำเสนอ ได้แก่

- 1.1 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย
- 1.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพค่าย
- 1.3 ผลการประกันคุณภาพค่าย
- 1.4 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้ระบุมาตรฐานการดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.4 มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
1. การเตรียมงาน	1. การลงทะเบียน(รับกระเป๋า) 2. การวางแผน การจัดกิจกรรมของคณะทำงาน 3. การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของคณะทำงาน 4. การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ 5. การปฐมนิเทศ
2. ปัจจัยนำเข้า (Input)	2.1 ความเหมาะสมของสถานที่ 2.1.1 ห้องประชุมรวม 2.1.2 สถานที่กิจกรรม 2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 4 กลุ่ม 2.3 งบประมาณ
3. การบริหารจัดการในค่าย	3.1 การบริหารเวลา 3.2 การดำเนินงานขณะเข้าค่าย 3.2.1 การติดต่อประสานงานภายในค่าย 3.2.2 การอำนวยความสะดวก 3.2.3 การดูแลผู้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) มาตรฐานการประกันคุณภาพค่าย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้
4. การจัดการเรียนการสอน	4.1 การจัดกิจกรรม 4.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
5. ผลผลิตของโครงการ (Output)	5.1 เยาวชน 5.1.1 ทักษะด้านศิลป์ 5.1.2 ความคิดสร้างสรรค์ 5.1.3 คุณธรรมในการอยู่ และทำงานร่วมกัน 5.2 ครู ศิลปะ 5.2.1 มีความสามารถ และทักษะทางศิลปะเพิ่มขึ้น 5.2.2 ความพึงพอใจในกิจกรรม 5.3 ชาวต่างประเทศ 5.3.1 การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 5.3.2 ความสนใจ และตั้งใจในการทำกิจกรรม
6. ผลกระทบของโครงการ (Impact)	6.1 พัฒนาการของเยาวชนคนพิการในด้าน 6.1.1 การช่วยเหลือตนเอง และการไม่เป็นภาระผู้อื่น 6.1.2 ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน 6.1.3 ความคิดสร้างสรรค์ 6.2 ครูศิลปะ การนำความรู้ไปพัฒนาเยาวชนคนพิการ 6.4 สังคมไทย มีการเกื้อกูลกันระหว่างคนปกติกับคนพิการ

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

1.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ Art for All ไว้ดังนี้

(1) กำหนดจำนวนมาตรฐาน 6 มาตรฐาน 27 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ประเมิน 3 ระดับ คือ ต้องปรับปรุง ผ่าน และผ่านอย่างดีมาก รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

(2) สังเกตการณ์ตั้งแต่วันที่ 6 - 10 กรกฎาคม 2549

(3) สุ่มสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละกลุ่ม ได้แก่ เยาวชน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง
ชาวต่างชาติ อาสาสมัคร คณะทำงาน วิทยากรและผู้เข้าชมโครงการ

(4) สังเกตการทำกิจกรรมทุกฐาน

1.3 ผลการประกันคุณภาพค่าย

ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ 2549) ได้นำเสนอ
ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย Art for All ไว้ดังนี้

มาตรฐานการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ ใช้เกณฑ์ประเมิน 3
ระดับ คือ

1 = ต้องปรับปรุง

2 = ผ่าน

3 = ผ่านอย่างดีมาก

ผลประเมินมีดังนี้

ตารางที่ 4.5 มาตรฐานที่ 1 การเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่าครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
1.1การ ลงทะเบียน (รับกระเป๋)	1. มีการลงทะเบียน 2. มี(1)+มีการจัดการอย่างเป็น ระบบ 3. มี(2)+มีความสะดวกรวดเร็ว	1	3	3	สามารถลงทะเบียนรับ เยาวชนได้อย่างเป็น ระบบ ตามประเภท ความพิการของ เยาวชน	
1.2 การ วางแผนจัด กิจกรรม	1. มีสถานที่จัดกิจกรรมอย่าง เพียงพอ 2. มี(1)+มีความเป็นสัดส่วนของ กิจกรรม 3. มี(2)+มีความสะดวกในการ เดินทางแต่ละสถานที่ของกิจกรรม	2	3	3	สถานที่จัดกิจกรรมมี เพียงพอ แต่มีความ ซ้ำซ้อนในการใช้งาน	ควรจัดให้มีตารางการใช้ ห้องประชุม ในลักษณะ เดียวกันกับตารางกิจกรรม ในฐานกิจกรรม เพื่อ ป้องกันความซ้ำซ้อน
1.3 การแบ่ง หน้าที่ รับผิดชอบ	1. มีการแบ่งฝ่ายรับผิดชอบงาน 2. มี(1)+มีการกำหนดภาระหน้าที่ ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน 3. มี(2)+มีระบบการประสานงาน	1	1	2	อาสาสมัครบางส่วนยัง ไม่ทราบว่าต้อง ติดต่อประสานงานกับ ใครเวลามีปัญหา เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน	กำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่มี อำนาจหน้าที่ในการ ตัดสินใจในแต่ละด้านให้ ชัดเจนเพื่อให้อาสาสมัคร สามารถติดต่อได้ถูกต้อง
1.4 การเตรียม อุปกรณ์	1. มีการเตรียมอุปกรณ์ของแต่ละ กิจกรรม 2. มี(1)+สอดคล้องกับกิจกรรมที่ ทำ 3. มี(2)+มีการใช้อุปกรณ์อย่าง ประหยัดและรักษาความสะอาด	3	2	3	มีการเตรียมอุปกรณ์ที่ เพียงพอจำนวนของ เด็กและเหมาะสมกับ กิจกรรมที่ทำ	
1.5 การ ปฐมนิเทศ	1. มีการจัดปฐมนิเทศ 2. มี(1)+มีการชี้แจงรายละเอียด การจัดโครงการ 3. มี(2)+ผู้เข้าร่วมมีความชัดเจน ในโครงการ	2	3	2	มีการจัดปฐมนิเทศ ก่อนเข้าค่ายเพื่อชี้แจง รายละเอียดของ โครงการแต่ไม่มีการ ปฐมนิเทศแยกตาม กลุ่ม และผู้เข้าร่วม โครงการไม่ได้รับการ แนะนำให้ทราบสถานที่ สำคัญต่างๆในค่าย รวมทั้งแผนผังค่าย	ปฐมนิเทศรวมกลุ่ม แล้ว แยกปฐมนิเทศตามกลุ่ม เยาวชน ผู้ปกครองและครู ศิลปะด้วย

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.6 มาตรฐานที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่าครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
2.1 ความ เหมาะสมของ สถานที่ 2.1.1 ห้อง ประชุมรวม	1. มีห้องประชุม 2. มี(1)+มีความเหมาะสม 3. มี(2)+มีการใช้อย่างคุ้มค่า	3	3	3	ห้องประชุมมีขนาด กว้างขวาง สามารถใช้จัด กิจกรรมได้อย่าง สะดวกสบาย	
2.1.2 ฐาน ทำกิจกรรม	1. มีฐานทำกิจกรรม 2. มี(1)+ครบทุกกิจกรรม 3. มี(2)+มีการใช้อย่างคุ้มค่า	3	3	3	ฐานทำกิจกรรมแยกเป็น สัดส่วน มีเนื้อที่เพียงพอ ต่อการทำกิจกรรมแต่ ละอย่าง	
2.2 ผู้เข้าร่วม โครง การทั้ง 5 กลุ่ม	1. มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วม โครงการ 2. มี(1)+มีจำนวนเหมาะสม กับแต่ละหลักสูตร 3. มี(2)+มีการจัดหลักสูตร เหมาะสมกับกลุ่มคน	2	3	3	ผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละ หลักสูตร มีจำนวนไม่ มากเกินไป พอเหมาะกับการ จัดกิจกรรมในแต่ละ หลักสูตร	พัฒนาเกณฑ์ในการ คัดเลือกผู้เข้าร่วม โครงการแต่ละกลุ่มให้ มีความชัดเจน และมี การตรวจสอบประวัติ อย่างละเอียดเพื่อป้อง กันการจัดเข้ากลุ่มผิด
2.3 งบประมาณ	1. มีงบประมาณ 2. มี(1)+มีพอกับค่าใช้จ่าย 3. มี(2)+มีการจัดการที่ดี	3	3	3	มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ	

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.7 มาตรฐานที่ 3 การบริหารจัดการในค่าย

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่ายครั้งที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
3.1 การบริหาร เวลา	1) มีตารางเวลาในการทำ กิจกรรม 2) มีการจัดกิจกรรมตาม ตารางเวลาที่กำหนด 3) มี(2)+มีการกำหนดเวลา ของแต่ละกิจกรรมอย่าง เหมาะสม	3	3	2	เวลาที่กำหนดให้ใน การทำกิจกรรมมาก เกินไปยาวจนทำ กิจกรรมเสร็จก่อน เวลา	- การแจกตารางเวลา ล่าช้า ไม่แน่นอน และได้ รับไม่ทั่วถึง - ควรจัดกิจกรรมให้ พอเหมาะกับเวลาที่ กำหนด
3.2 การ ดำเนินงานใน ค่าย 3.2.1 การ ติดต่อประสาน งานภายในค่าย	1) มีวิทยุติดต่อ 2) มี(1)+สามารถติดต่อได้ อย่างรวดเร็ว และเข้าใจ ตรงกัน 3) มี(2)+ไม่มีปัญหาในการ ติดต่อ	1	2	2	มีวิทยุสื่อสาร/มือถือ สามารถติดต่อ ระหว่างคณะทำงาน	ควรกระจายวิทยุสื่อสาร ให้กับอาสาสมัคร ที่อยู่ ประจำฐานด้วย
3.2.2 การ อำนวยความสะดวก ภายใน ค่าย	1) มีแผนอำนวยความสะดวก สะดวกต่างๆเช่น กอง อำนวยความสะดวก พัสตูปยาบาล 2) มี(1)+สามารถติดต่อได้ สะดวก 3) มี(2)+มีการใช้อย่าง คุ้มค่า	1	3	3	มีแผนอำนวยความสะดวก สะดวกต่างๆเช่น กอง อำนวยความสะดวก พัสตูปยาบาล สามารถ เข้าไปติดต่อใช้บริการ ได้	ควรย้ายแผนกอำนวยความสะดวก ไว้ใกล้ห้อง ประชุมรวม หรือ/สถานที่ ที่ติดต่อได้สะดวก - ควรมีป้ายบอกทางไป จุดสำคัญต่างๆและมี การเขียนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแผนที่แจกทุก คนเพื่อสะดวกในการ ติดต่อหรือใช้บริการ
3.2.3 การ ดูแลผู้เข้าร่วม โครงการ	1) มีการจัดอาสาสมัครเข้า ดูแลผู้ร่วมโครงการแต่ละ กลุ่ม 2) มี(1)+เตรียมอุปกรณ์ที่ เพียงพอและเหมาะสมกับแต่ ละกิจกรรม 3) มี(2)+สามารถตอบข้อ ซักถามต่างๆและติดตาม กลุ่มและวิทยากรได้	1	2	2	มีอาสาสมัครดูแลผู้ เข้าร่วมโครงการแต่ ละกลุ่ม	ทางคณะทำงานควรให้ รายละเอียดของ กิจกรรมในแต่ละวันกับ อาสาสมัครได้รับทราบ ด้วย

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.8 มาตรฐานที่ 4 การจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลประเมิน ค่าที่			คำอธิบาย หลักฐาน เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4	5	6		
4.1 การจัด กิจกรรม	1) มีกิจกรรมแก่ผู้ร่วมโครงการ ทุกกลุ่ม 2) มี(1)+มีวิธีจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย มี(2)+ครอบคลุมเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	2	3	3	ผู้เข้าร่วมโครงการทุกกลุ่มมี กิจกรรมทำตลอดโครงการ มีวิธีการจัดกิจกรรมหลาก หลาย เช่น สาธิต อธิบาย ลองผิดลองถูก ใช้เพลง ปฏิบัติจริง ฯลฯ	
4.2 การมี ส่วนร่วมใน กิจกรรม	1) ผู้เข้าร่วมโครงการทำกิจกรรม ตามที่ โครงการกำหนด 2) มี(1)+มีโอกาสได้รับกิจกรรมที่ สนใจ 3) มี(2)+เปิดโอกาสให้ร่วม วางแผนและให้ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง โครงการ	2	3	1	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม โครงการได้เสนอแนะความ คิดเห็นเพื่อปรับปรุง โครงการ	

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

1.4 เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

จากการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4- 6 ทำให้เกิดการเรียนรู้การใช้สื่อกิจกรรมค่าย
ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากข้อเสนอแนะจากการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 4-6 ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.9 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายจากข้อเสนอแนะการจัดค่ายครั้งที่ 4-6

สื่อ	การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย		
	ข้อเสนอแนะค่าย 4	ข้อเสนอแนะค่าย 5	ข้อเสนอแนะค่าย 6
อาสาสมัคร (สื่อบุคคล)	มีการแบ่งฝ่ายแต่ยังไม่มี การกำหนดหน้าที่	มีการแบ่งฝ่ายแต่ยังไม่มี การกำหนดหน้าที่ ของอาสาสมัครและผู้ ที่สามารถติดต่อ ประสานงานได้	อาสาสมัครได้รับการอบรมเฉพาะเรื่อง ยังไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ เช่น การ ดูแลวิทยากร หรือการดูแลเยาวชน ยัง ขาดข้อมูลทางคณะทำงานควรให้ รายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละวัน กับอาสาสมัครได้รับทราบด้วย
วิทยากร (สื่อบุคคล)	วิทยากรยังไม่ทราบตาราง กิจกรรมตลอดค่าย	วิทยากรทุกคนควร ได้รับแจกตารางเวลา กิจกรรมล่วงหน้า	ควรมีขั้นตอนในการยืนยันการเข้าร่วม กิจกรรมของวิทยากร
การจัดเตรียม อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม	ไม่มีการระบุรายละเอียด ฐานกิจกรรมที่ชัดเจน บาง กิจกรรมเด็กตามอดไม่ สามารถเข้าร่วมได้ เช่น แสงและเงา	อุปกรณ์ไม่เพียงพอ บางอย่างอาจเกิด อันตราย	บางครั้งเตรียมอุปกรณ์ไม่พอและไม่ ตรงกับที่วิทยากรระบุ ซึ่งอาจมีผลต่อ กิจกรรมมีการระบุรายละเอียดและ จำนวนของสิ่งของที่ต้องใช้ใน ฐานจากวิทยากรล่วงหน้า
การจัดสถานที่ (สื่อสถานที่)	-ระยะห่างของสถานที่ ต่างๆ เช่น แผนกอำนวยความสะดวก ความสะดวกใกล้เคียงกัน - ไม่มีป้ายบอกสถานที่ สำคัญ รวมถึงแผนที่ ชัดเจน	มีแผนกอำนวยความสะดวก สะดวกต่างอยู่ใกล้กัน	- มีแผนกอำนวยความสะดวกต่างอยู่ ใกล้กัน แต่ไม่ได้จัดไว้ใกล้กอง อำนวยความสะดวก - การจัดทางเดินเชื่อมระหว่างฐาน กิจกรรม ควรมีความสะดวกสำหรับผู้ พิการทุกประเภท - ควรมีป้ายบอกทางไปจุดสำคัญต่างๆ และมีการเขียนอย่างชัดเจนรวมทั้งมี แผนที่แจกทุกคนเพื่อสะดวกในการ ติดต่อหรือใช้บริการ
เครื่องมือ สื่อสาร	มีการใช้วิทยุสื่อสาร ตลอดเวลาและวุ่นวาย	ควรระบุผู้ใช้วิทยุ สื่อสาร	ควรแจ้งให้อาสาสมัครทราบว่าใคร เป็นผู้ถือวิทยุสื่อสาร และติดต่อได้ที่ บริเวณใด

ที่มา ดัดแปลงจาก อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

จากตารางทำให้สามารถสรุป เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายได้ดังนี้

- ด้านอาสาสมัคร (สื่อบุคคล)

อาสาสมัครทราบฝ่าย หน้าที่ และทราบว่าใครเป็นผู้ดูแลแต่ละฝ่ายที่ตนเองสามารถติดต่อได้
กรณีเกิดปัญหา

- ด้านวิทยากร (สื่อบุคคล)

วิทยากรรับทราบตารางตลอดการจัดกิจกรรมล่วงหน้า และมีการยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรม

- การจัดสถานที่ (สื่อสถานที่)

การจัดสถานที่ในค่ายมีจุดความสะดวกต่างๆ อยู่ใกล้กัน และอยู่ใกล้กองอำนวยการ มีแผนผัง
บอกจุดต่างๆ และมีแผนที่แจกทุกคน (สื่อวัตถุ)

- การใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสาร (สื่อเฉพาะกิจ)

อาสาสมัครควรทราบว่าใครมีหน้าที่ถือวิทยุติดต่อสื่อสาร

2. การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

การประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 และการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย มีหัวข้อ
การนำเสนอ ได้แก่

- 1.1 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7
- 1.2 ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7
- 1.3 การพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7

จากมาตรฐาน 6 ด้าน 27 ตัวบ่งชี้โดยเฉลี่ยผลการดำเนินงานของค่าย Art for All ครั้งที่ 7
ได้นำมาหาค่าเฉลี่ย โดยค่าเฉลี่ยที่ได้มีความหมายดังนี้

- 1.0 - 1.5 หมายถึง ต้องปรับปรุง
- 1.6 - 2.5 หมายถึง ผ่าน
- 2.6 - 3.0 หมายถึง ผ่านอย่างดีมาก

ตารางที่ 4.10 สรุปผลการประกันคุณภาพค่าย ครั้งที่ 7

มาตรฐาน	จำนวนตัว บ่งชี้	ผลประเมิน		ความหมายของ ครั้งที่ 7
		ค่าเฉลี่ย ครั้งที่ 4 - 6	ครั้งที่ 7	
1. การเตรียมงาน	5	2.50	2.40	ผ่าน
2. ปัจจัยนำเข้า(Input)	4	2.86	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
3. การบริหารจัดการในค่าย	4	2.25	2.75	ผ่านอย่างดีมาก
4. การจัดการเรียนการสอน	2	2.63	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
5. ผลผลิต	7	2.43	3.00	ผ่านอย่างดีมาก
6. ผลกระทบ	5	2.54	2.80	ผ่านอย่างดีมาก
รวม, เฉลี่ย	27	2.55	2.81	ผ่านอย่างดีมาก

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

จากผลการประเมินผู้วิจัยจะเห็นว่าการจัดกิจกรรมได้พัฒนาจนผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับ ดีมาก ในทุกด้าน ยกเว้น ด้านการเตรียมงาน ซึ่งจะขอนำมากล่าวเฉพาะการเตรียมงานค่ายดังนี้

ตารางที่ 4.11 ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลการประเมินค่าย		คำอธิบาย/ หลักฐาน/ เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4-6	7		
1.1 การ ลงทะเบียน	1. มีการลงทะเบียน 2. มี(1)+มีการจัดการอย่างเป็นระบบ 3. มี(2)+มีความสะดวกรวดเร็ว	2.5	3	สามารถลงทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการได้อย่างเป็นระบบ ตามประเภทของผู้เข้าร่วมโครงการ	
1.2 การ วางแผนการจัด กิจกรรม	1. มีสถานที่จัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ 2. มี(1)+มีความเป็นสัดส่วนของกิจกรรม 3. มี(2)+มีความสะดวกในการเดินทาง แต่ละสถานที่ของกิจกรรม	2.5	3	มีสถานที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ไม่แออัดจนเกินไป	
1.3 การแบ่ง หน้าที่ รับผิดชอบ	1. มีการแบ่งฝ่ายรับผิดชอบงาน 2. มี(1)+มีการกำหนดภาระหน้าที่ ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน 3. มี(2)+มีระบบการประสานงาน	1.7 5	1	มีการประสานงานและการช่วยเหลือกันในการทำงาน	ควรกำหนด บทบาทของ อาสาสมัครแต่ละคนอย่าง ชัดเจน

ที่มา อุทุมพร จามรมาน อ้างถึงในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2547

ตารางที่ 4.10 (ต่อ) ผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน

ตัวบ่งชี้	เกณฑ์ประเมิน	ผลการประเมินค่าย		คำอธิบาย/ หลักฐาน/ เหตุผล	ข้อเสนอแนะ
		4-6	7		
1.4 การเตรียมอุปกรณ์	1. มีการเตรียมอุปกรณ์ของแต่ละกิจกรรม 2. มี(1)+สอดคล้องกับกิจกรรมที่ทำ 3. มี(2)+มีการใช้อุปกรณ์อย่างประหยัดและรักษาความสะอาด	2.7 5	3	มีการเตรียมอุปกรณ์ที่เพียงพอจำนวนของเด็กและเหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำ	ควรมีการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนการเริ่มทำกิจกรรมในแต่ละฐาน
1.5 ประชุมนิเทศ	1. มีการจัดประชุมนิเทศ 2. มี(1)+มีการชี้แจงรายละเอียดการจัดโครงการ 3. มี(2)+ผู้เข้าร่วมมีความชัดเจนในโครงการ	2.5	2	มีการจัดประชุมนิเทศก่อนเข้าค่ายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการและมีการประชุมนิเทศแยกตามกลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการแนะนำให้ทราบสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในค่าย รวมทั้งมีการแสดงแผนผังของค่าย	อาสาสมัครทุกคนควรได้เข้าร่วมประชุมนิเทศก่อนเข้ารวมค่าย

จากผลการประกันคุณภาพและข้อเสนอแนะในการจัดค่าย ได้แก่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการเตรียมอุปกรณ์ การประชุมนิเทศเป็นเรื่องการสื่อสารในการให้ความรู้ แก่ผู้ส่งสารหรือสื่อบุคคล ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในการจัดค่ายครั้งต่อๆมาได้มีการพัฒนาเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายในด้านการเตรียมงาน ซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

1.2 เงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่าย

จากผลการประกันคุณภาพค่ายครั้งที่ 7 มาตรฐานการเตรียมงาน ทำให้เกิดเงื่อนไขการใช้สื่อกิจกรรมค่ายในด้านการเตรียมงาน ดังนี้

- (1) การบริหารจัดการด้านอาสาสมัคร
- (2) การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การบริหารจัดการด้านอาสาสมัคร

การจัดค่ายที่ผ่านมาได้มีการเตรียมความพร้อมของอาสาสมัคร แต่การทำงานค่ายก็ยังไม่ราบรื่นและพบปัญหาเดิม ได้แก่ การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ที่ผสมผสานระหว่างอาสาสมัคร

เก่าที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัดค่ายมาก และอาสาสมัครใหม่ ที่ยังไม่เคยสัมผัสประสบการณ์เกี่ยวกับเยาวชนผู้พิการและต้องอาศัยเวลาในการปรับตัว แต่ด้วยช่วงเวลาอันจำกัดของสื่อกิจกรรมค่าย ที่มีเพียง 5 วัน กว่าอาสาสมัครจะคุ้นเคยและทำงานร่วมกันได้ดี ก็ใช้เวลารวันที่สามหรือสี่ ซึ่งเกือบจบค่ายแล้ว จึงทำให้เกิดการวางเงื่อนไขของอาสาสมัครที่จะร่วมกิจกรรมค่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ว่า...อาสาสมัครทุกคนต้องผ่านการปฐมนิเทศ ก่อนจึงจะสามารถเข้าค่ายได้

“...ในปีที่ผ่านมาเราก็จัดปฐมนิเทศ แต่บางครั้งอาสาสมัครก็มาบ้างไม่มาบ้าง พอถึงเวลาจัดค่ายจริงๆ ก็จะไม่เข้าใจกระบวนการทำงานค่าย กว่าจะเรียนรู้กระบวนการทำงานค่ายจริงๆ ก็เกือบจบค่ายแล้ว ดังนั้นต้องมีเงื่อนไขให้อาสาสมัครทุกคนต้องมาเข้าค่ายปฐมนิเทศ Pre-Camp ก่อนจึงจะสามารถมาร่วมกิจกรรมในค่ายใหญ่ได้...” (ฝ่ายอาสาสมัคร, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2552)

นอกจากกิจกรรมปฐมนิเทศแล้วคณะทำงานยังได้มีการจัดทำคู่มืออาสาสมัคร ซึ่งระบุรายละเอียดหน้าที่ของอาสาสมัครแต่ละฝ่าย และ ข้อควรปฏิบัติต่างๆ ในฐานอาสาสมัคร

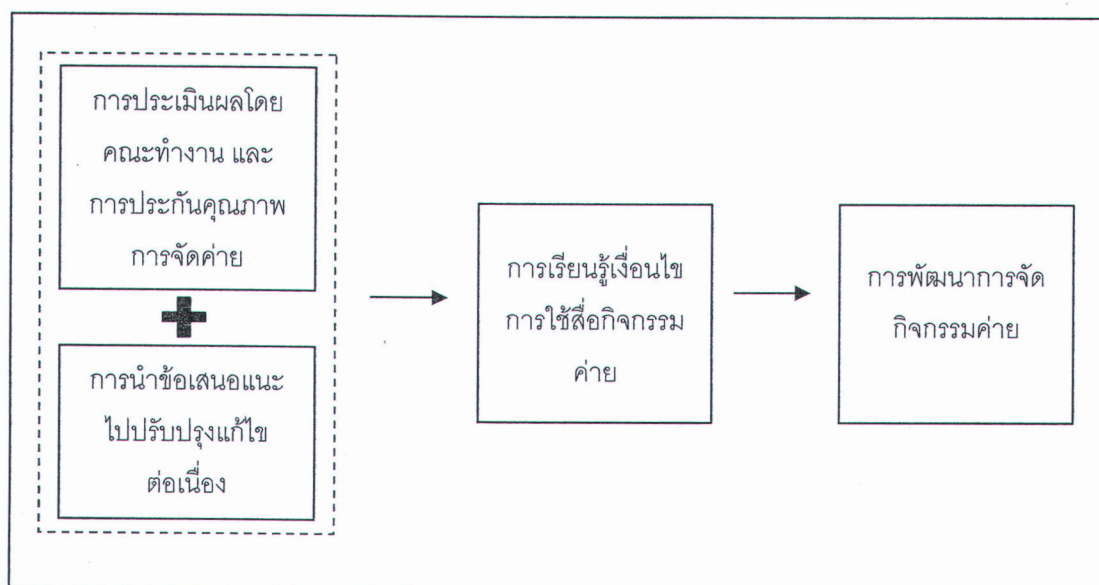
(2) การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุ

การบริหารจัดการในฝ่ายพัสดุให้คนพิการทางการได้ยินมาทำหน้าที่ในห้องพัสดุ เพื่อวิทยากรจะได้เขียนรายการอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในฐานะกิจกรรมอย่างละเอียด

“...เวลาที่ศิลปินจะเขียนรายการพัสดุ ก็จะเขียนสั้นๆ โดยไม่ได้ระบุรายละเอียด เช่น สี พู่กัน ไม่ได้บอกว่า สีอะไร หรือพู่กันแบบไหน จึงแก้ปัญหานี้ให้ได้จัดให้ผู้ดูแลฝ่ายพัสดุเป็นผู้พิการทางการได้ยิน เพื่อให้ศิลปินหรือวิทยากรได้ถูกคิดว่าต้องเขียนให้ละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านซึ่งมีความพิการทางการได้ยินสามารถเข้าใจได้ ซึ่งก็คือ ศิลปินต้องเขียนให้ละเอียดชัดเจนที่สุด...” (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, สัมภาษณ์, 2552)

3. การพัฒนาสื่อตามเงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย

จากตัวอย่างผลการประกันคุณภาพค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ครั้งที่ 4 – 8 แสดงให้เห็นเงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย ที่คณะทำงานได้เรียนรู้จากข้อเสนอแนะของการประกันคุณภาพการจัดค่าย โดย ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน ซึ่งเป็นมุมมองของผู้ประเมินภายนอก นำไปใช้ในการปรับปรุงค่าย ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นข้อสรุปที่น่าสนใจ กล่าวคือ การประเมินผลจากกระบวนการสื่อสารโดยคณะทำงานค่าย (Effect) ประกอบกับการประกันคุณภาพการจัดค่าย (feedback) และการนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดกิจกรรมค่ายในที่สุด ดังภาพ

ภาพที่ 4.28 กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมค่าย

จากการพัฒนากระบวนการประเมินผลค่ายอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดการเรียนรู้เงื่อนไขการจัดค่าย ดังนี้

(1) เงื่อนไขการใช้สื่อบุคคล

1.1) อาสาสมัคร

จากผลการจัดค่ายตั้งแต่ครั้งที่ 1 จนถึงการจัดค่ายครั้งที่ 4 การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนจัดค่ายสำหรับอาสาสมัคร เป็นเพียงการอบรม 1 วัน ซึ่งยังไม่เพียงพอกับการให้อาสาสมัครพัฒนา

ทักษะเกี่ยวกับคนพิการด้านต่างๆ ต่อมาในการจัดค่ายครั้งที่ 9 ได้มีการจัดปฐมนิเทศในลักษณะการจัดค่าย แต่ยังมีอาสาสมัครบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทำให้การจัดกิจกรรมปฐมนิเทศอาสาสมัครไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

หลังจากที่มีการประกันคุณภาพค่าย ตั้งแต่การจัดค่ายครั้งที่ 4 คณะทำงานค่ายได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการเรียนรู้ว่า นอกจากการจัดค่ายปฐมนิเทศที่จำลองกระบวนการทำงานในค่ายจริงแล้ว อาสาสมัคร “ทุกคน” ควรได้รับการปฐมนิเทศก่อนจัดค่าย ในเรื่อง ฝ่ายและ หน้าที่ของอาสาสมัคร รวมถึงทราบบุคคลที่รับผิดชอบที่สามารถติดต่อได้ในแต่ละฝ่าย โดยมีการใช้สื่อวัตถุ ได้แก่ คู่มืออาสาสมัคร ประกอบ

1.2) วิทยากร

จากผลการประเมินผลในค่ายครั้งที่ 4-5 พบว่า วิทยากรยังไม่ทราบตารางกิจกรรมตลอดทั้งค่าย รวมถึงยังไม่ทราบตารางกิจกรรมล่วงหน้าทำให้เกิดการสับสนในการประจำแต่ละฐานกิจกรรม นอกจากนี้ วิทยากรบางท่านอาจจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดค่ายทำให้การประสานงานด้านจัดการตารางสอนในแต่ละวันต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีข้อเสนอแนะในการจัดค่ายครั้งที่ 6 ให้คณะทำงานควรมีการยืนยันตารางเวลาล่วงหน้าของวิทยากร เพื่อสามารถบริหารจัดการด้านตารางกิจกรรมฐานเรียนรู้ของเยาวชนในแต่ละวันได้

จึงเกิดเงื่อนไขการบริหารสื่อบุคคล ด้านวิทยากรควรรับทราบตารางเวลาที่แน่นอนของกิจกรรม รวมถึงการยืนยันการเข้าร่วมกิจกรรมของวิทยากร และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ตารางเวลา กิจกรรมที่แจกล่วงหน้า

(2) เงื่อนไขการใช้สื่อสถานที่

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า ระยะเวลาของสถานที่สำคัญต่างๆ ในค่าย ไม่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อประสานงาน ตัวอย่างเช่น มีการจัดการแผนกอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องประชุม ห้องอาหาร ฐานกิจกรรม ห้องพัสดูอยู่ใกล้กัน หรือ ในบางกรณีที่แผนกอำนวยความสะดวกต่างๆ อยู่ใกล้กัน แต่อยู่ใกล้จากกองอำนวยการที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่มีป้ายบอกทางที่สำคัญรวมถึงแผนที่ที่ชัดเจน

ดังนั้นจึงมีการวางแผนเงื่อนไขในการจัดสื่อสถานที่ ได้แก่ จุดสำคัญต่างๆ ในค่ายต้องคำนึงถึงระยะห่างของจุดติดต่อที่สำคัญ และระยะห่างจากกองอำนวยการด้วย รวมถึงพื้นที่ทางเชื่อมระหว่างฐานกิจกรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนที่ต้องใช้รถวีลแชร์ และมีการใช้สื่อวัตถุ คือ ป้ายบอกทางที่ชัดเจน และมีแผนที่ แจกสำหรับผู้ร่วมค่ายทุกคน

(3) เงื่อนไขการใช้อุปกรณ์สื่อสาร

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า มีการใช้มีการใช้วิทยุสื่อสารตลอดเวลาและ
วุ่นวาย รวมถึงอาสาสมัครไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ถือวิทยุสื่อสาร และในกรณีที่ต้องการติดต่อ
ประสานงานจะสามารถติดต่อได้ที่บริเวณใด จึงมีการวางเงื่อนไขในการใช้อุปกรณ์ติดต่อสื่อสารให้
มีการกำหนดบุคคลที่ใช้วิทยุสื่อสาร และจุดที่สมาชิกค่ายสามารถติดต่อได้

(4) เงื่อนไขการบริหารจัดการในการเตรียมวัสดุสำหรับการจัดกิจกรรม

จากผลการประกันคุณภาพ ครั้งที่ 4-6 พบว่า การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมแต่
ละฐานยังไม่มีภาระบรณายละเอียดที่ชัดเจน ทำให้การเตรียมอุปกรณ์ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับที่
วิทยากรระบุไว้ และอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการระบุรายละเอียด
และจำนวนของสิ่งของที่ต้องใช้ในฐานจากวิทยากรล่วงหน้า แต่ในขณะเดียวกันวิทยากร ซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นศิลปินมักจะเขียนรายการสิ่งของที่ต้องใช้ในฐานกิจกรรมเพียงสั้นๆ ไม่ระบุถึง
รายละเอียด ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ จึงวางแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้
บุคลากรในห้องพัสดุเป็นผู้พิจารณาทำการได้ยืม เพื่อให้ศิลปินเขียนรายการพัสดุให้ละเอียดขึ้น
เนื่องจากไม่สามารถพูดสื่อสารกับผู้พิจารณาทำการได้ยืมได้โดยตรงและมีสื่อวัตถุคือ จัดให้มี
แบบฟอร์มตรวจสอบรายการพัสดุไว้ที่กล่องแต่ละใบ เพื่อให้อาสาสมัครมีการตรวจสอบรายการ
พัสดุที่ต้องใช้ทำกิจกรรมให้เรียบร้อย ก่อนยกไปที่ฐานกิจกรรม

จากองค์ประกอบข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดค่ายกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จนั้น
นอกจากจะมีการประเมินผลและการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่องแล้ว จะต้องมีการบริหารจัดการองค์ประกอบด้านการสื่อสารต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขของการ
ใช้สื่อกิจกรรมด้วย